

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

№ 3 (2177). 1951 ч. январь 5, пятница. Өртөз 20 көп.

БО ХУНГУ СОЛУНДА

Часкы тарылгага шилдек үрезинкери белеткээр

Көдөз аял-агынын көдүрөр талазы-биле 1950 чылда чедип алдынган чагай түнөөлөрдүн база күрүнениң талазында колхозтарга көргүзүп турар улуг дууламчы болза, чер аял-агынын культуразын улам ыңай сайырадырына болгаш колхозтарда, МТС-терде, совхозтарда күш-ажылдын будурумчелини бедиринге үндөйлөнгөш, 1951 чылда көдөз аял-агынын мурнуна улуг сорулгалар салдынган.

Амгы үедө көдөз аял-агынын аял-ишчилери бүгү бодал-сеткилдиң кол уун часкы тарылгага бүгү тала-биле үлгерип белеткенинче салган турар укурлуг. Бирги чергениң сагыш салышынын дугайың кө чылдың алдын фондузу — үрезинерже салыр керек. Бо сорулганы чогуур өйүндө, эки шынарлыг күседири тараа культу-раларынын, техниктиң болгаш ылангыя хөй чылдарда үнер сизгенинчиң үре-зининиң планда айтканын баураар бүрүн белеткээри болур. Колхозчу-тараа аял-агынын чогадыкчы тывынгыр инициативазына даянган, чаа-чаа че-дишкенин чедип алып бүгү аргал-арыны сууру көдөз аял-агында бү-рүзү-биле тургустунган. Колхозтар, совхозтар, МТС-тер амгы үениң бир дугаар чергениң чаа техниказы-биле четче хандырткан болгаш колхозчу-лар мурункак агробиология эртем-биле чепселенирин чедип алганнар.

Хынап көөрү эң чугула айтырыг болур. Үрезин тарааларын арыглаары Бай-Тайга, Барыш-Хемчин, Сүт-Хөл, Кызыл, Эриш, Өвүр райондарда кедегей сожум чоруп турар. Чаа-Хөл району 2369 центнер үрезиниң чүгө 740 центнерин, Улуг-Хем району 7375 цент-нер үрезинерден чүгө 1030 центнерин арыглаан. Ол районда Ша-ган Армы МТС-ти 7 тонна үрезин арыглаар планындан чагыс-даа тонна-ны арыглааган. Чамдык колхозтарның даргаларында «шаг үе ам-даа бар, үре-зин белеткелди чорудары эрте» дээр шын эвес бюрократсыг чаңылдар бар. Оң ужурундан Тацды, Каа-Хем, Тес-Хем районнарының колхозтары үре-зинге хергелээр чамдык тарааларны ба-тырбайн саададып турар. Ол ышнаш үрезинер кадагалалына сагыш сал-ышыны колхозтарда дыка кошкан болуп турар.

Бо чылын областың колхозтары, совхозтары багай эвес дүжүттү ал-ган. Болшевик партия, совет чааак, эш Сталин бистиң анык Тыва областа, оң аялчы чоңуна канчаар-да аажок хүн бүрүнүң улуг сагыш са-дышынын көргүзүп, күрүнеге тараа дүжөлгөзүңүз талазы-биле дыка улуг иңгелдениң чедирген, ол болза, аял-а-гың бүрүзү үрезиниң бүрүн уруп бе-леткээринге бүгү аргаларны берип ту-рар.

Эш Сталинның чугалааны болза: бир дугаар чагыг сорулга — тараа дүжаал-газының планын күседири, ийи дуга-ар чагыг сорулга — үрезиниң бүрүн уруп белеткел алыры болур — дээн.

Күрүндө үрезин чөзөлиң алыр див-ейи, часкы болгаш күсү тарылга пла-нына долу четчир үрезин-биле болун хандырткан, чүгө ындаг колхозтар-ны, районнары, областары, крайлар-ны болгаш республикаларны тараа бе-леткелдериниң, база көдөз аял-агың аял-агыңдарының планын чедиргениң күсүткен деп санаар деп ВКП(б) ТК-нин, Министрлер Чөвүлелинчиң «кол-хозтары боттарының үрезинер-биле хандыртар дугайында» донтаалында то-даргай айтып турар.

Колхоз бүрүзү, аял-агың бүрүзү 1951 чылдың тарылгазына тараа кул-тураларының болгаш хөй чылда үнер сизгенинчиң үрезинери-биле боду бү-рүн хандырткан турарың оңа кү-чөңгейи салышаан, оң арыглаашкы-ны, кадагалалың күштелдир хемге-лери алыр. Үрезин арыглаар бүгү ма-шиналарың бектиң будурумчелини ор-ганизаастар. Урдунган үрезинерниң үнер шынарын лабораторияларга хына-дырын, эки сортту үрезинерни ши-лирин, тарааның бегелээр аарынага удур курган арга-биле хораннаар тара-алары хораннаарын болгаш колхозтар-да үрезиниң ниити уруушкунун кон-трольдаар аял-агың чорударын ВКП(б) райкомнары, райкүсөмнар, районнар-ның көдөз аял-агың органныр, оң тусай эртемнигери холга алыры чу-гула. Үе шакты халас эртирбейн, час-кы тарылгага организаастың болгаш ма-териал-техниктиң белеткелди чорудары—этертимес бекти дүжүттүң демисели болур деп чүвени эр, херэжен кол-хозчуларга болгаш хуу аял-агыңларга чер-черниң партия организацалары болгаш Советтик органныр политиктиң аял-агың калбартыр.

Бистиң областың үрезин уруушкунуң ниити планы январь бирге чедир 67,6 хуу, оң иштинде колхозтарда — 74,2 хуу күсүтинген. Ылаңгыя Чөөн-Хемчик району үрезин белеткелдиң чүгө 51,8 хуу, Бай-Тайга—44,3 хуу, Сүт-Хөл — 47,9 хуу, Чаа-Хөл — 50,4 хуу, Тацды—56,8 хуу күсүдениң алган болуп турар.

Колхозтар аразына сортту үре-зинери орнажыр болгаш үрезин четпес колхозтар хуу аял-агыңлар өскө колхозтардан үрезин тыптыны урарын организаастар. Часкы тарылгага үре-зинер белеткелди ала-чагаарлаашкы-ныч саплас. Ниити тараа культура-ларындан аңгыда картофельдиң болгаш ногааның үрезини амдыгааштан ты-птыны, оларны эки аял-агыңа кадага-лаар керек.

Бистиң областа болгаш колхозтарда үрезин уруушкуну ниитизи-биле ындаг болза-даа, чамдык колхозтар часкы та-рылгага бүрүн четчир саныг үре-зинери уруп ап турарлар. Бии-Хем рай-онда Кочетов аттыг, Тацды районда «Кызыл тарачыны», Тес-Хем районда Ленин аттыг болгаш оң-даа өскө элзи хөй колхозтар үрезинерин бүрүн уруп алганнар.

Үрезинери чүгө уруп алыры-биле аял доозулбас. Үрезинери арыглаар болгаш ону эки шынарлыг кадагалаш тыгсаар, үнүчели баш бурунгаар

Бедик скоростыларда

ЛЕНИНГРАД. Ленинградтың Улеттүр бү-дүрүлгелери РСФСР-ниң Дээди Советтиңе согулдаларга аадар кылдыр күш-ажылчы өлөчүни чорутуп турар.

«Красный выборже» заводта электротехниктер чык планындан ажыр чүс-чөк тонна демирчи берген. Эндирбичи комсомолчулар И. В. Башкиров, Н. П. Де-виденко болгаш М. Д. Сукачев олар план-дан ажыр 4—5 эңдирбичигери берип турар.

Летчопрокат станцары бекке скоросты-ларда аялдан турар. Мастер Н. Н. Ле-бедевич ээлчө оналганыңдан ажыр 500—600 килограмм прокаты ду-жап турар. Ийи ээлчег стеноктерниң

бодуу бедиткен скоростыларда шидчээп. Стахановчулар А. П. Богарова болгаш Н. Ф. Филиппова олар ындаг скоросты-ларны аялгаш бир дугаарында шидчээп алган болгаш продукция үндүрерин 30 хуу көвүдеткен.

В. М. Молотов аттыг кат-проект болгаш проделоканат заводунуң аялчылары пландан ажыр кыл-агыңдарны бүдүрүп үндүрүп турар. «Краснострельный» ковейерлер бекке скоростыларда аял-дап турар. Фабрика чык планындан ажыр бир миллион ажыг эш нерин ишкериңи кылып үндүргөн.

Айткан сорулгаларга тудушкуну хандылары болза:

РСФСР-ниң Дээди Советинге сонгулдалар талазы-биле округтуң сонгулда комиссиязындан

Танды районнуң «Победа» колхозта тудуг бригадазы 1951 чылдың чагыг сезонунда кылдыр тудугларының ыш материалдарын хайышыныны-биле белеткеп турарлар. Ыш белеткелде бригада 2000 чудуктарында тайгада белеткеп алган болгаш муң ажыг чудуктары тудуг чорудар шөлдерде дажып ам-даа үргүлчүлөп турар.

РСФСР-ниң Дээди Советинге сонгулдалар талазы-биле № 609 округ сонгулда комиссиязы облүсүкөмуну бажыңың бир дугаар ка-дыңың № 62 өрөөлинде аялдан турар. Телефонунуң № 1—73.

Тудуг материалдары белеткээрине колхозчу баянчалдар Едзак, Будук, оол,

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

Волга-Доннуң пароходтар чоруур канал тудуунун, база Ростов болгаш Сталинград областарының черлерин суггарар дугайында

Волга-Доннуң пароходтар чоруур каналының тудуушкунун дайын мур-нунда-ла эгелзеп турган. Волга биле Донну катыштары-биле совет эрге-чагырганың чылдарында Бело, Балтий болгаш Каспий далайлары Азов бол-гаш Кара далайлар-биле катыштырып турар пароход чоруур оруктарның реконструкция болгаш тудуушкун тала-зы-биле чорутунган улуг ажылдар база массалыг чүхтер сөөртүлгезинге суг оруун тургузары-биле доосунар ужу-рлуг.

а) Цимлянскыйн суг кадагалалы-дан алдынган суг моондактыг тудуглар-лыг, узуну 190 километр Доннуң кол каналын Цимлянскыйн суг кадагала-лындан Пролетарский станция чедир; б) ниити узуну — 588 километр ху-ваакчы каналдарны, ол болза: Устү-Сальск каналын, Сал хемниң унун ажылгааш, Малая Мартыновка суурдан Гашун хемниң асынага чедир, узуну 125 километр. Доннуң кол кана-лындан суг моондактыг плотиналарлыг болгаш Сал хемни өрү суг бээр суг сордулар станциялардыг;

Эгелеп чорутунган тудуушкуну дайын үскөн.

Адык-Дон каналын Восход суурун-дан Семикаракор станциязының угла-нышының узуну 73 километр. Дон-нуң кол каналындан суг моондактыг;

Волга-Доннуң суг оруун тургузары улус аял-агыңга улуг ужур дуза-лың көрүшкөн база оң-биле бо ту-дуушкун Ростов болгаш Сталинград областың чартык кургак болгаш кан-даашкының районнарын суггарарын болгаш сугландырып калбартыр ар-ганы бээрни санап көрүшкөн, үш чылдың мурунда чазактың ший-пири-биле Волга-Дон каналының ту-дуушкун талазы-биле ажылды кат-пал калбартып чоруткан. Ынчаарга Волга-Доннуң пароход чоруур каналы кызыл кылары хуунуң болгаш крайның херээ болуп турар эвес, харын ССРЭ-ниң Европа кезеңиң хамык далайларын суг транспортунуң чагыс системазы-га катыштырып сорулганы салып турар ниити эвилдеге укур-дузалыг деп чү-вени чазак санап көргөн.

Багаевский каналын Комаров суурун-дан Багаевский станцияның угла-нышының узуну 35 километр. Доннуң ка-налындан суг моондактыг;

Волга-Доннуң суг оруун тургузары улус аял-агыңга улуг ужур дуза-лың көрүшкөн база оң-биле бо ту-дуушкун Ростов болгаш Сталинград областың чартык кургак болгаш кан-даашкының районнарын суггарарын болгаш сугландырып калбартыр ар-ганы бээрни санап көрүшкөн, үш чылдың мурунда чазактың ший-пири-биле Волга-Дон каналының ту-дуушкун талазы-биле ажылды кат-пал калбартып чоруткан. Ынчаарга Волга-Доннуң пароход чоруур каналы кызыл кылары хуунуң болгаш крайның херээ болуп турар эвес, харын ССРЭ-ниң Европа кезеңиң хамык далайларын суг транспортунуң чагыс системазы-га катыштырып сорулганы салып турар ниити эвилдеге укур-дузалыг деп чү-вени чазак санап көргөн.

Садков каналын Болотов суурун-дан Манч Балабанский унунуң суурунга чедир, узуну 15 километр. Доннуң ка-налындан суг моондактыг;

Волга-Доннуң суг оруун тургузары улус аял-агыңга улуг ужур дуза-лың көрүшкөн база оң-биле бо ту-дуушкун Ростов болгаш Сталинград областың чартык кургак болгаш кан-даашкының районнарын суггарарын болгаш сугландырып калбартыр ар-ганы бээрни санап көрүшкөн, үш чылдың мурунда чазактың ший-пири-биле Волга-Дон каналының ту-дуушкун талазы-биле ажылды кат-пал калбартып чоруткан. Ынчаарга Волга-Доннуң пароход чоруур каналы кызыл кылары хуунуң болгаш крайның херээ болуп турар эвес, харын ССРЭ-ниң Европа кезеңиң хамык далайларын суг транспортунуң чагыс системазы-га катыштырып сорулганы салып турар ниити эвилдеге укур-дузалыг деп чү-вени чазак санап көргөн.

Азов каналын Веселый суурун-дан Кулешовка унунуң суурунга чедир, узуну 90 километр. Веселовский суг када-галалындан суг моондактыг;

Волга-Доннуң суг оруун тургузары улус аял-агыңга улуг ужур дуза-лың көрүшкөн база оң-биле бо ту-дуушкун Ростов болгаш Сталинград областың чартык кургак болгаш кан-даашкының районнарын суггарарын болгаш сугландырып калбартыр ар-ганы бээрни санап көрүшкөн, үш чылдың мурунда чазактың ший-пири-биле Волга-Дон каналының ту-дуушкун талазы-биле ажылды кат-пал калбартып чоруткан. Ынчаарга Волга-Доннуң пароход чоруур каналы кызыл кылары хуунуң болгаш крайның херээ болуп турар эвес, харын ССРЭ-ниң Европа кезеңиң хамык далайларын суг транспортунуң чагыс системазы-га катыштырып сорулганы салып турар ниити эвилдеге укур-дузалыг деп чү-вени чазак санап көргөн.

Бернин каналын Барваровскийн суг кадагалалындан Обильное суур угла-нышының узуну 140 километр. Волга-Доннуң пароход чоруур каналы-дан суг моондактыг;

Волга-Доннуң суг оруун тургузары улус аял-агыңга улуг ужур дуза-лың көрүшкөн база оң-биле бо ту-дуушкун Ростов болгаш Сталинград областың чартык кургак болгаш кан-даашкының районнарын суггарарын болгаш сугландырып калбартыр ар-ганы бээрни санап көрүшкөн, үш чылдың мурунда чазактың ший-пири-биле Волга-Дон каналының ту-дуушкун талазы-биле ажылды кат-пал калбартып чоруткан. Ынчаарга Волга-Доннуң пароход чоруур каналы кызыл кылары хуунуң болгаш крайның херээ болуп турар эвес, харын ССРЭ-ниң Европа кезеңиң хамык далайларын суг транспортунуң чагыс системазы-га катыштырып сорулганы салып турар ниити эвилдеге укур-дузалыг деп чү-вени чазак санап көргөн.

Чирск каналын Нижне-Чирск стани-циязындан Красно-Богданов суурунун угла-нышының узуну 90 километр Цимлянскыйн суг кадагалалындан суг моондактыг;

Волга-Доннуң суг оруун тургузары улус аял-агыңга улуг ужур дуза-лың көрүшкөн база оң-биле бо ту-дуушкун Ростов болгаш Сталинград областың чартык кургак болгаш кан-даашкының районнарын суггарарын болгаш сугландырып калбартыр ар-ганы бээрни санап көрүшкөн, үш чылдың мурунда чазактың ший-пири-биле Волга-Дон каналының ту-дуушкун талазы-биле ажылды кат-пал калбартып чоруткан. Ынчаарга Волга-Доннуң пароход чоруур каналы кызыл кылары хуунуң болгаш крайның херээ болуп турар эвес, харын ССРЭ-ниң Европа кезеңиң хамык далайларын суг транспортунуң чагыс системазы-га катыштырып сорулганы салып турар ниити эвилдеге укур-дузалыг деп чү-вени чазак санап көргөн.

а) хуваакчы каналдарда суг сорду-рар 140 санын станциялары болгаш олар-га электри дамчыдар шугунарны; б) суггарылгалыг 750 муң га болгаш 2 миллион га сугландырылгалыг чер-лерге хуваакчы каналдардан суг моон-дактыг суггарыла болгаш сугланды-рышкын четкизи.

Волга-Доннуң суг оруун тургузары улус аял-агыңга улуг ужур дуза-лың көрүшкөн база оң-биле бо ту-дуушкун Ростов болгаш Сталинград областың чартык кургак болгаш кан-даашкының районнарын суггарарын болгаш сугландырып калбартыр ар-ганы бээрни санап көрүшкөн, үш чылдың мурунда чазактың ший-пири-биле Волга-Дон каналының ту-дуушкун талазы-биле ажылды кат-пал калбартып чоруткан. Ынчаарга Волга-Доннуң пароход чоруур каналы кызыл кылары хуунуң болгаш крайның херээ болуп турар эвес, харын ССРЭ-ниң Европа кезеңиң хамык далайларын суг транспортунуң чагыс системазы-га катыштырып сорулганы салып турар ниити эвилдеге укур-дузалыг деп чү-вени чазак санап көргөн.

4. ССРЭ-ниң көдөз аял-агың ми-нистерствозунга, ССРЭ-ниң хөвөң аял-а-гың министрствозунга болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунга дагы-ры болза:

1. Волга-Доннуң суг оруун тургуза-рына мурунда донтаатынган хуусаа-ны ийи чылга кызырар болгаш ту-дуушкуну 1951 чылда доозар.

а) суггарылгалыг болгаш сугланды-рар черлерин ажылгалга кириерин моон адаанда чылдар-биле хандырар—

а) Сталинград хоорайдан Дюнда Ка-лак хоорайга чедир районга узуну 101 километр 13 шлюзтарлыг, үш моондактарлыг, суг сордулар станция-лардыг, пристаньнерлиг, көвүргүлериң болгаш өскө-даа «рудуглары» Волга хемни Дон хем-биле катыштырып турар Волга-Доннуң пароход чоруур каналы; б) ажыктыг хемчээли 12,6 миллиард кубический метр, таарыштырылгалыг суг кадагалалының, оң составына—узуну 500 метр бетоннуг плотинаны, узуну 12,8 километр доурактыг плотина-ны, пароходтар чоруп болур ийи шлю-зтарлыг суг портузун болгаш плотина-ның кыры-биле демир орук болгаш ча-заглыг орук эртер кол-кол оруктуг Дон-га Цимлянскый районуну станциязы-на суг бедирин;

б) электри күжүн көдөз аял-агың-га чер андарарына болгаш электри тракторлар-биле хуу аял-агыңга өскө-даа ажылдар чорударына, база ол-ышкы электри күжүн мал аял-агыңың болгаш колхоз, совхоз будурүлгезиниң өскө-даа адырларының хөй күш кирер аял-агыңдарны механизастарына калбаа-биле ажылгаарына хандырар.

в) суггарылгалыг чер аял-агың рай-оннары болгаш улутпүрүнү чиник өрте-кти электри күжү-биле хандырыныга донтаатынган күжү 160 муң коловат, суг күжү-биле ажылдар электри стан-циязын Цимлянскыйн суг бедиринге тургузар.

5. Волга-Дон, Доннуң кол каналының тудуунга болгаш бүгү хуваакчы кана-лдарга чер суггарылгалының болгаш сугландырылгалының суг сордулар станциялары болгаш өскө-даа тудууш-куннары, сугну таарыштырып хуваар суг кадагалалының тудуглары, плотина-лары тып, шийчириң болгаш төлөв-лөзүни гидропроект черинге хүлээдир.

2. Волга-Доннуң пароходтар чоруур каналын болгаш Цимлянскыйн суг күжү-биле ажылдар электри станция-ның суг бедирин 1952 чылдың чазы-нындан эгелзеш ажылгалга кириер.

6. Суггарылга, сугландырышкын четкилерин болгаш аада чугула херек-ти гидротехниктиң тудуглары төлөв-лөзүни болгаш тудуг кылырын ССРЭ-ниң Көдөз аял-агыңының министр-ствозунга, ССРЭ-ниң Хөвөң аял-агыңы-ның министрствозунга болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунга хү-лээдир.

3. Дон хемнин суг курламырларына үндөйлөш, 750 муң га черни суггарар база ийи миллион га черни сугланды-рар, оң иштинде Ростов областына—600 муң ганы суггарының болгаш 1 миллион ганы сугландырының, Сталинград областын муруну район-нарына—150 муң ганы суггарының болгаш 1 миллион ганы сугландырыны-ның суггарылга системаларының ту-дуушкунун 1951—1956 чылдарда бот-тандырар. Суггарылгалыг черни бир дугаар ээлчегде кызыл-тас болгаш хө-вөң тарылгазына ажылгаар.

7. Суггарылга болгаш сугландырыш-кын четкизиңиң тудуушкуну-биле чер-гелештир хуу камгалаалының ыш та-рымалың ол-ла үедө чорударын ССРЭ-ниң Ыш аял-агыңының министрствозунга, ССРЭ-ниң Көдөз аял-агың ми-нистерствозунга болгаш ССРЭ-ниң Сов-хозтар министрствозунга сүмөлээр.

Айткан сорулгаларга тудуушкуну хандылары болза:

Хоорай Советиниң күсөкчи комите-дин мооң адаанда составтыг кылдыр сонгуп тургускан. Хоорай Советиниң күсөкчи комитетиниң даргазына эш И. А. Кузнецов; дарганың оралакчы-

Танды районнуң «Победа» колхозта тудуг бригадазы 1951 чылдың чагыг сезонунда кылдыр тудугларының ыш материалдарын хайышыныны-биле белеткеп турарлар. Ыш белеткелде бригада 2000 чудуктарында тайгада белеткеп алган болгаш муң ажыг чудуктары тудуг чорудар шөлдерде дажып ам-даа үргүлчүлөп турар.

а) суггарылгалыг болгаш сугланды-рар черлерин ажылгалга кириерин моон адаанда чылдар-биле хандырар—

а) Сталинград хоорайдан Дюнда Ка-лак хоорайга чедир районга узуну 101 километр 13 шлюзтарлыг, үш моондактарлыг, суг сордулар станция-лардыг, пристаньнерлиг, көвүргүлериң болгаш өскө-даа «рудуглары» Волга хемни Дон хем-биле катыштырып турар Волга-Доннуң пароход чоруур каналы; б) ажыктыг хемчээли 12,6 миллиард кубический метр, таарыштырылгалыг суг кадагалалының, оң составына—узуну 500 метр бетоннуг плотинаны, узуну 12,8 километр доурактыг плотина-ны, пароходтар чоруп болур ийи шлю-зтарлыг суг портузун болгаш плотина-ның кыры-биле демир орук болгаш ча-заглыг орук эртер кол-кол оруктуг Дон-га Цимлянскый районуну станциязы-на суг бедирин;

б) электри күжүн көдөз аял-агың-га чер андарарына болгаш электри тракторлар-биле хуу аял-агыңга өскө-даа ажылдар чорударына, база ол-ышкы электри күжүн мал аял-агыңың болгаш колхоз, совхоз будурүлгезиниң өскө-даа адырларының хөй күш кирер аял-агыңдарны механизастарына калбаа-биле ажылгаарына хандырар.

2. Волга-Доннуң пароходтар чоруур каналын болгаш Цимлянскыйн суг күжү-биле ажылдар электри станция-ның суг бедирин 1952 чылдың чазы-нындан эгелзеш ажылгалга кириер.

6. Суггарылга, сугландырышкын четкилерин болгаш аада чугула херек-ти гидротехниктиң тудуглары төлөв-лөзүни болгаш тудуг кылырын ССРЭ-ниң Көдөз аял-агыңының министр-ствозунга, ССРЭ-ниң Хөвөң аял-агыңы-ның министрствозунга болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунга хү-лээдир.

3. Дон хемнин суг курламырларына үндөйлөш, 750 муң га черни суггарар база ийи миллион га черни сугланды-рар, оң иштинде Ростов областына—600 муң ганы суггарының болгаш 1 миллион ганы сугландырының, Сталинград областын муруну район-нарына—150 муң ганы суггарының болгаш 1 миллион ганы сугландырыны-ның суггарылга системаларының ту-дуушкунун 1951—1956 чылдарда бот-тандырар. Суггарылгалыг черни бир дугаар ээлчегде кызыл-тас болгаш хө-вөң тарылгазына ажылгаар.

7. Суггарылга болгаш сугландырыш-кын четкизиңиң тудуушкуну-биле чер-гелештир хуу камгалаалының ыш та-рымалың ол-ла үедө чорударын ССРЭ-ниң Ыш аял-агыңының министрствозунга, ССРЭ-ниң Көдөз аял-агың ми-нистерствозунга болгаш ССРЭ-ниң Сов-хозтар министрствозунга сүмөлээр.

Айткан сорулгаларга тудуушкуну хандылары болза:

Хоорай Советиниң күсөкчи комите-дин мооң адаанда составтыг кылдыр сонгуп тургускан. Хоорай Советиниң күсөкчи комитетиниң даргазына эш И. А. Кузнецов; дарганың оралакчы-

Танды районнуң «Победа» колхозта тудуг бригадазы 1951 чылдың чагыг сезонунда кылдыр тудугларының ыш материалдарын хайышыныны-биле белеткеп турарлар. Ыш белеткелде бригада 2000 чудуктарында тайгада белеткеп алган болгаш муң ажыг чудуктары тудуг чорудар шөлдерде дажып ам-даа үргүлчүлөп турар.

а) суггарылгалыг болгаш сугланды-рар черлерин ажылгалга кириерин моон адаанда чылдар-биле хандырар—

а) Сталинград хоорайдан Дюнда Ка-лак хоорайга чедир районга узуну 101 километр 13 шлюзтарлыг, үш моондактарлыг, суг сордулар станция-лардыг, пристаньнерлиг, көвүргүлериң болгаш өскө-даа «рудуглары» Волга хемни Дон хем-биле катыштырып турар Волга-Доннуң пароход чоруур каналы; б) ажыктыг хемчээли 12,6 миллиард кубический метр, таарыштырылгалыг суг кадагалалының, оң составына—узуну 500 метр бетоннуг плотинаны, узуну 12,8 километр доурактыг плотина-ны, пароходтар чоруп болур ийи шлю-зтарлыг суг портузун болгаш плотина-ның кыры-биле демир орук болгаш ча-заглыг орук эртер кол-кол оруктуг Дон-га Цимлянскый

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Менин алдары“ орденнер-биле болгаш „Менин медали“ деп медальдер-биле шагнаар дугайында

Өңнүктерниң ужуражышыкыны

ЧАРЛЫ

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун 1944 чылдың август 8-те үндүргөн чарлыгы бугаар ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун мурнундан шагнаары болза:

Тес уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни „Менин алдары“ орденниң II чергези-биле

1. Алдай Болжоска Балбың-оол — Уруг-Хем районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
2. Демит Долзатмаа Ламачапов — Эрзин районунуң Сарыг-Булуң суурда өг-бүлө өөзи.
3. Доспанчик Долчамаа Себен — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
4. Сандак Суурак Шойгаровна — Уруг-Хем районунуң Эйлиг-Хем сумузуңда өг-бүлө өөзи.
5. Сурун Олзимаа Калбы — Эрзин районунуң Нарын сумузуңда өг-бүлө өөзи.
6. Ханчай Баянбий Угурал — Эрзин районунуң Эрзин сумузуңда өг-бүлө өөзи.
7. Хумбун Самбы Луузуң — Эрзин районунуң Сарыг-Булуң суурда өг-бүлө өөзи.
8. Шимит Барымаа Лудуовна — Эрзин районунуң Сарыг-Булуң суурда өг-бүлө өөзи.
9. Ширабова Наталья Алексеевна — Шагаан-Арыг коорайда өг-бүлө өөзи.

Чеди уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни „Менин алдары“ орденниң III чергези-биле

1. Григорьева Ульяна Никитьевна — Шагаан-Арыг коорайда өг-бүлө өөзи.
2. Данда Янчан Канчыр — Эрзин районунуң Бай-Хөл сумузуңда өг-бүлө өөзи.
3. Дору-Суруң Оржумаа Мокнооовна — Уруг-Хем районунуң Эйлиг-Хем сумузуңда өг-бүлө өөзи.
4. Кыргыс Дукор Дырышпайовна — Уруг-Хем районунуң Эйлиг-Хем сумузуңда өг-бүлө өөзи.
5. Ламежип Хажитмаа — Эрзин районунуң Эрзин сумузуңда өг-бүлө өөзи.
6. Мижит-Хуурак Шивитмаа Ширен — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
7. Санчай-оол Хенче Севзенооовна — Уруг-Хем районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
8. Сорен Норзун Чудуковна — Эрзин районунуң Эрзин сумузуңда өг-бүлө өөзи.
9. Тичен Шимит Чурту — Эрзин районунуң Нарын сумузуңда өг-бүлө өөзи.
10. Чындаа Чамааш Мыйылдыовна — Уруг-Хем районунуң Эйлиг-Хем сумузуңда өг-бүлө өөзи.

Алды уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни „Менин медали“ деп медальдиң I чергези-биле

1. Бирлей Матпа Максир — Уруг-Хем районда Шверник аттыг колхозтуң колхозчузу.
2. Докчи Коймаа Кыргыга — Эрзин районунуң Нарын сумузуңда өг-бүлө өөзи.
3. Донгак Бүрүлей Шадын — Уруг-Хем районунуң Демир-Суг сумузуңда өг-бүлө өөзи.
4. Донгак Уйукпан Чамык — Уруг-Хем районунуң Көк-Чыраа сумузуңда өг-бүлө өөзи.
5. Дотлас Серенмаа Хүргүл — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
6. Мачик Анай Магыва — Уруг-Хем районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
7. Местрикова Лукерья Андреевна — Шагаан-Арыг коорайда өг-бүлө өөзи.
8. Минченмаа Күжүгет Сүүрооовна — Эрзин районунуң Сарыг-Булуң сумузуңда өг-бүлө өөзи.
9. Натпаа Хереммаа Доку — Эрзин районунуң Тес сумузуңда өг-бүлө өөзи.
10. Окан Кыргыс Кечилдей — Уруг-Хем районунуң Демир-Суг сумузуңда өг-бүлө өөзи.
11. Ондар Чазытпаа Комбу — Уруг-Хем районунуң Демир-Суг сумузуңда өг-бүлө өөзи.
12. Сөден Долбай Холан — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
13. Сөндүн Өшкү-Саар Балчымаа — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
14. Суванан Чайзат Омбаа — Эрзин районунуң Бай-Хөл сумузуңда өг-бүлө өөзи.
15. Таважеп Тамара Адавастайовна — Эрзин районунуң Сарыг-Булуң суурда өг-бүлө өөзи.
16. Хумбун Долчун Идам — Эрзин районунуң Качык сумузуңда өг-бүлө өөзи.
17. Чатпал-оол Кучунай Хорлуооовна — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
18. Шоруң Эрекитмаа Сандыжап — Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.

Беш уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни „Менин медали“ деп медальдиң II чергези-биле

1. Анай-Хаак Донгак Дас-оол — Уруг-Хем районда Шверник аттыг колхозтуң колхозчузу.
2. Аратына Долбаа Маажык — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
3. Балаш Мария Шогжаловна — Уруг-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.
4. Даванмаа Мария Намзыраевна — Эрзин районунуң Сарыг-Булуң суурда өг-бүлө өөзи.
5. Дажыкпан Кертикпен Натпит-оол — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
6. Даспан-оол Долгар Дөдгүр-оол — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
7. Долзат Серенмаа — Эрзин районунуң Эрзин сумузуңда өг-бүлө өөзи.
8. Донгак Натпит Хаяжык — Уруг-Хем районда Шверник аттыг колхозтуң колхозчузу.
9. Дондушпан Натпит Даваа — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
10. Кызылмай Бириет Шырап — Уруг-Хем районунуң Көк-Чыраа сумузуңда өг-бүлө өөзи.
11. Максир Харанай Дамбий — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
12. Мугулдуур Чалзынмаа Угурал — Эрзин районунуң Эрзин сумузуңда өг-бүлө өөзи.
13. Оржак Дарый Шырап — Уруг-Хем районунуң Көк-Чыраа сумузуңда өг-бүлө өөзи.
14. Орус Серенмаа Белчээ — Эрзин районунуң Нарын сумузуңда өг-бүлө өөзи.
15. Ою Анай Шалыпкан — Уруг-Хем районунуң Көк-Чыраа сумузуңда өг-бүлө өөзи.
16. Петровичко Анна Ивановна — Шагаан-Арыг коорайда „Золотерно“ конторазының ажалдакчызы.
17. Сандак-Хуурак Солуй Комбу — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
18. Сапсык-оол Кызыл-Эник Орус-оол — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
19. Сарыгбай Донгак Эникейовна — Уруг-Хем районунуң Демир-Суг сумузуңда колхозчу.
20. Сарыглар Александр Памиевна — Шагаан-Арыг коорайда өг-бүлө өөзи.
21. Серен Сат Чалбаа — Уруг-Хем районунуң Демир-Суг сумузуңда колхозчу.
22. Уйукпан Донгак Чанчып — Уруг-Хем районда Шверник аттыг колхозтуң колхозчузу.
23. Хунан-Кара Серенмаа Доспан — Уруг-Хем районда Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.
24. Чамбай Сюрючуп Наралай — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
25. Чамзырын Үлүкпен Аржымак — Уруг-Хем районунуң Шверник аттыг колхозтуң колхозчузу.
26. Чолдак-оол Бичеолан Кыргыс-овна — Уруг-Хем районунуң „Большевик“ колхозтуң колхозчузу.
27. Чолдак-оол Сөсөө Шойдук — Уруг-Хем районунуң Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
28. Чоюн-Дорук Долгар Черликпен — Уруг-Хем районунуң Чааты сумузуңда өг-бүлө өөзи.
29. Чулумова-Ыялмаа Дорашпан Ховалыг — Уруг-Хем районунуң Темир-Суг сумузуңда колхозчу.
30. Шимит Серен Сураа — Эрзин районунуң Нарын сумузуңда өг-бүлө өөзи.
31. Шитпирек Севек Сандак — Уруг-Хем районунуң Эйлиг-Хем сумузуңда өг-бүлө өөзи.

РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунуң Даргазы М. ТАРАСОВ.

РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунуң Секретери П. БАХМУРОВ.

Москва, 1950 чылдың декабрь 12-де.

1950 чылдың чазында польша тараачынар Украинаны, Ставропольди, Кубаның колхозтарына чорааш, оон аап тура — Биске келинер, ылавыла келинер — деп колхозчуларны чүрөөнүн ханызындан чалаанар. — Силерниң биске келириңер кедээни эде тургузарының үндезин айтырларын шитпирлээринге дузаны чедирер — деп олар чугаалап турганнар.

Ынчангаш, ол бугаар совет колхозчулар, оларның биле кады МТС ажалдакчылары болгаш кедээ ажал-агының тускай эртемнилерни найралдыг Польшага бете бергенер. Ол дугайында дыңнадыг бүгү чуртту дораан-на кезий ужураш. Волостылар, уездилер, воеводстволардыаа, чалаалар, телеграммалар ужураш-ла турган, польша тараачынар боттарының ынак өңүктөрүн боттарыңе аалчыла өөрүшкүлүү-биле чалап турганнар.

Тараачынарның чалааны-биле Люблинче Ярославль областың «Красный коллективист» колхозтуң даргазы, Социалист Күш-ажылдың Маадыры Любовь Николаевна Гунина чедер берген. Оон-биле кады Грузия ССР-ниң Махарадзе аттыг колхозтуң даргазы, Социалист Күш-ажылдың Маадыры, агроном Григорий Акимович Накаидзе, Чернигов областың Чапаев аттыг колхозунуң зверо удуруткучу, Социалист Күш-ажылдың Маадыры Анна Васильевна Плющ, Чкалов областың академик В. Р. Вильямс аттыг алдарлыг МТС-тиң директору Кузьма Иванович Рева, Москва областың колхозтарының бир муракчы мал эмчизи Виктор Федорович Исаев болгаш өскелер-даа чедер бергенер.

Совет делегаттар бодунуң баштайгы ужуражышыкынын Влодава коорайдан ырак эвесте Кеденче суурнуң тараачынарның организастаан, ол болза, Люблин воеводствага (можуга) коллективтиг чер ажалының эңне баштай тургустунгаы болур. Аалчыларны суурнуң чоогундан каш чүс тараачынар уткуп алган. Ужуражыкчыларның баштыгы — кооператив даргазы, Украинага чораан польша тараачынарның киржикчизи, тайбың талаакчыларының Ийи дугаар Бүгү-делегей конгрессиниң делегаты Матвей Ваиришук.

—Чедий келгениңерге четирдим, — дээш хлеб, дус дараар каастан чүвени назын талазы-биле төлөөлөрүңүз улуу Социалист Күш-ажылдың Маадыры Анна Васильевна Плющка тудусушаан, — бис силерни хөөр дээш кончуг өөрүп тур бис, эрчим өңүктөр — деп ол чугаалаан. Бистин, Польшаның-биле чугаалаарга, чүрөктеризиниң колхозу кырынга салып алгаш, уткуп тур бис! Матвей Ваиришук, шаң-үени чидирбей, Совет кедээниң төлөөлөрүн бугурулге кооперативниң девискээринче эдертип аппарат. Кооперативте ам 72 өреге бар, а организастаарда чүгө 32 турган. Сүт-барааның болгаш чыгыны — 2 фермазы бар. Ажал-агының утланышыкыны мал ажылы колдаан.

Бо чылдың чазында суурга электрини кылган, малга делем ийи нажааны туткан. Дүжүт талазы-биле хуу ажалдакчыларга дөмөйлээр чүве чок — кызыл-дыкы гентардан 17 центнери, суланы — 13-тү алган.

Девискээрже аалчылар-биле кады бугурулге кооперативниң кижигүннери, хуу ажалдакчылар чедий келген. Аалчыларны айтырлар-биле шыва наап туруп берген: «Норманы канчаар тургузарыңар?», «Күш хүнери чүдөн салдыңың тургустунарыңар?», «Шын тарылдыг өлчөшторилезин канчаар тургузарыңар?», «Колхозтарга кандыг фондулар тургузарыңар?», «Бригаданы канчаар организастаарыңар?». Социалист Күш-ажылдың Маадырыларын сыйыг дээрбек долганы берген.

Ээлчег келирге аалчылар кооперативниң кижигүннеринге айтырлар салганнар.

—Сагыла-чурум силерде кандыг байдалдыгыңар? — деп А. В. Плющ айтырган.

—Кооперативниң шупту кижигүннери өңүч кирген бе? — деп К. И. Рева сонунурап айтырган.

—Ферма ханыга тарылга элчөшторилезин тургузарын көрүп турар бе? — деп В. Ф. Исаев тайлыбар берзин дилээн.

Найралдыг беседаны чоруп-ла турган. Совет төлөөлөр ээлери кичээңейлиг дыңнап алгаш, оон сонда боттары, ның колхозтарының дугайын оларга чугаалап берген, боттарының друкчуларын солукшаннар.

Кооператив эдилелин көрү доодулган. Беседа хуралче шилчиг берген. Любовь Николаевна Гунина чүве чугаалаан. Бодунуң колхозунуң дугайын туугааларының мурнунда эргиде Ярославль тараачынарның кадыг-берге амдыралының дугайын сактып чугаалаан, ол чер чуртту (ярославль) улуг чогаалчы Н. А. Некрасовтуң силгиш турар күш-биле бизнестиң дүжүтчөктөр, Өртенээшкенин, Аштаашкынар дугайын чугаалап дыңнаткан.

Ам бистин Ярославль тала бүгү Совет чер шымаш, тараачынар байлак, культурулук чурттап турар — деп Гунина чугаалаан. — Бистин колхозуус 22 хардыг. Коллективтиг күш-ажыл, механизация, бедик агротехника бистин черивисти чагай дүжүттүг кылдыр эде чаартылган. Гектар бүрүздүң 24 центнер дүжүт ам биске анаа дүжүт болур. Бистин колхозуус силерниң кооперативнер шымаш мал ажылынын утланышыкыны база бар. Чылда бир саар инектен 4.500 литр сүттү саап ад турар бис. Колхозта клуб, бодурус-те библиотекавыс, электри чыры, радио бедилери бар.

Ярославль областа бир улуг колхозту тос чыл даргалап ажалдап турар, көлөчиги нияи уруу, Социалист Күш-ажылдың Маадыры Любовь Николаевна Гунинаның өскү чугаазын польша тараачынар салдыкпас кичээңей-биле дыңнааннар.

Кеже совет төлөөлөр база бир хуралга олорушканнар. Ороло суурнуң улуг эвес школазынга ийи бугурулге

кооперативтериниң кижигүннери чыгыла келген. Анаа күрүңениң машина боттор стандартының ажалчылары, база хуу ажалдыг тараачынар келген. Хурал айтыры болгаш харылар кезээни болу берген.

Кузьма Иванович Рева хуралга кедээ ажал-агының коллективизастаар демиселде МТС-тиң ролунун дугайын чугаалаан.

—Ажал-агының чаа нитилел оруунче дүрген шилчирде, ажалчы чоннарга дузалаар улуг алдар силерниң үлүүдүңе таварышкан-дыр, — деп трактористерни кыйгырып, К. И. Рева чугаалаан.

Колхоз даргазы Л. Н. Гунина айтыртыгы тодаргай харылап берген, эргелел канчаар ажалдап турарын, нити хуралдың ролунуң дугайын, нити фондуларны тургузарын, социалист чарыштарга шөлдөрүн дүжүттүг болгаш маддың продуктулуун канчаар улгатырар дугайын тодаргай чугаалап берген.

Анна Васильевна Плющ, айтыртыгы чарылавышаан, колхозтарга бай чурттапканы канчап чедий аларын чугаалаан.

—Бистин тараачынарның бистин байлакшылы — зер. Ол бисти чөмгөрүп, келерип турар. Ол чүл дие, кооперативтиң кижигүннериниң, трактор станцияларының ажалдакчыларының бүгү күженишиңнери, оларның бүгү болдалары чүңү-даа мурнунда черни улгелерип ажалдап кылырынче, оң дүжүттүг бедидеринче утландырып турары болур.

—Эртемниңге четирдивис. Бо ужуражышыкыны каян-даа утпас бис — деп совет аалчыларының найралдыг сүмелеринге польша тараачынар харылааннар.

Головно суурда мал фермазын совет төлөөлөргө көргүскөн. Аалчылар шөлдерге база чораан, тракторлар аңгысы канчаар айдарып турарын көргөн.

Фермада чаа туткан мал каязынга чедер берген мал эмчизи В. Ф. Исаев мал өстүрериниң эң чугула айтырларына хамзаарышкан лекцияны айтырылгарга харылар кылдыр чугаалап берген.

—Мал чөмгөрүңүңүз чурумун канчаар тургузарыңар? — деп Исаевтен кооперативтиң анык малчынары айтырып турган.

—Инек саарының аргаларының дугайын чугаалап бериремиз?

—Чаш малдары канчаар доруктуруп өстүрө экил?

А, ол үеде шөлге база-ла яны-бурду лекция чоруп турган.

Кузьма Иванович Рева биле Любовь Николаевна Гунина олар бугурулге кооперативтиң даргазы Адам Корнеюва, база тракторист Полеслав Грекутага халдар айдарылга болгаш предлужникти ажалдакчылар бедик дүжүт дээш демиселге кандыг улуг роль ойнаарын тодаргай чугаалап бергенер.

—Халдыр тарымы болзунарза, канча-даа дүжүт бар болур. Понталы берген чери 20 сантиметр хире хандыр аңдарар херек.

—Черни аңдарып тарыырда ылавыла предлужникти ажалдаар херек.

—Черни аңдарып тарыырда ылавыла предлужникти ажалдаар херек, — деп К. И. Рева сүмелештишкен, бодунуң колхозу-биле трактористке предлужникти тургузап таарыштарынга дузалашкан.

Вырыкы көдөзге хуу тараачынар-биле ужуражылга болган. Ол көдөз суурнуң чурттангылары боттарының сонунгалы-биле чыгыла кылгаш, күчүлүг көдөз тургузуунуң улуг, чалаал алышыкынарының дугайында чугаалап бээрин аалчылардан дилээни.

—Бодунарның амдырал-чуртталганы дугайын шыны-биле биске дамчыдып берип көрүңер? — деп олар айтырар. —Колхозтар дугайын колхозчулар боттарынары аскаңдардан дыңнап көрөзү.

Чыгылдага тараачынарның мурнунга Л. Н. Гунина, А. В. Плющ база Г. А. Накаидзе олар чүве чугаалаан. Олар боттарының колхозчуларының дугайын, колхозчуларның байлакшыл чуртталганы дугайын хандышылдыг чугаалаан Социалист Күш-ажылдың Маадыры Г. А. Накаидзе бодунуң колхозчу сууру канчаар агро коорай кылдыр аде тургустунуп турарын, чоонга чаа анаа колхозчу дээди эртем чедий ап, агроном болу бергенин чугаалаарга, тараачынар онза улуг сонунгал-биле дыңнааннар.

—Бодуустун көдөзвике бугурулге кооперативниң организастаарын шитпирлээр. — деп тараачынар төлөөлөргө бугурулде-биле медделгенин.

—Шитпирледиңиз, байырыг чугагай, — деп чуректиң ханызындан төлөө күзөөнөр. — Эртем, өңүктөр, бугудеге ажык айтырлар, хулээп аларнар, өрөңнөр.

Совет аалчыларының польша тараачынар биле харылзазын канчаар калбартып сорулга биле Катышкан ажалчы партизанының Люблин воевод комитети Влодавога уезд хуралын чыгыларган, орта бүгү бугурулге кооперативтериниң даргалары болгаш дына хөй хуу тараачынар олорушкан. База Люблинче воевод хуралы болуп эртен.

Советтиң колхозчу тараачынарның төлөөлөкчилери биле ужуражып дээш, олардан польша тараачынар чаа чуртталганы тургузарын өөренир дээш Польшаның муң-муң көдөөлери четпейн манал турган.

Совет болгаш Польша тараачынарның ужуражылганы чүңү көргүзүп турарыл дие, Совет болгаш Польша улустарының найралыкы тодаргай көргүзүп болган. Олар чүңү көргүзүп турарыл дие, совет колхозчулар биле польша тараачынар тайбыңга хандырындан сонунгалдылар, тайбың дээш долу шитпирлиг туржуп шыдаалар.

—Бистин тайбың улус дайыны күзөөйин турар бис, — деп польша тараачынар чугаалап турар. — Тайбыңны камгалаары-биле шитпирлиг кемчег илер аларын Катышкан Национальдыг Организациязындан негеп тур бис.

Я. МАКАРЕНКО.

Областың садыг ажалдакчыларының социалистиг чарыжынын түңнели

Ажалчы чоннарның материалдыг байдалын улай экижидер, херектел бер-баранарының үндүлгези канбартып, бараанарның бот-өртөн тингедир, бараан саарылгазын канбартып, совет садыгы экижидер дугайында улуг болгаш харысалгалыг сорулга садыг ажалдакчыларының мурнунда туруп турар.

Областың херектелчилер кооперациязын системизаста садыг ажалдакчылары боттарының мурнунда сорулгаларын алдарлы-биле күөсүдир дээш улуг күженишиңин ажалдап турар. 1946 чыл-биле дөмөйлөргө 1950 чылда областың садыг саарылгазы 258 хуу, хөй-ниңиниң чөмөңнели саарылгазы 655 хуу өскөн. Чүгө 1950 чылда 25 санын чаа магазинер, столоваялар немешкен. Ол магазинер, столоваялар колдуунда колхозтарда, база чамдык районнар төптөринде тургустунган.

Тыва автономнуг областың чаа чечетелип турар катышкан ажал-агыларынның тудуг суур ажалдарын дүрген сайзырадыр, ажалчы чонуну өзүп турар херектелчилер чогуур өйүңде хандырар сорулга-биле Тываның херектелчилер кооперациязының садыг ажалдакчылары 1950 чылда Хакастың херектелчилер кооперациязының ажалдакчыларын социалист чарыкка кыйгырпаш, бодунуң хулээлгезин алган сөзүн эзелеп, бараан саарылгазының планын 102 хуу күөсеткен.

Кызыл көдөз районнуң райпозу (даргалары Бакуров, Карашпай) бараан саарылгазының чыл планын 105 хуу, Таңды райпозу (даргалары Биче-оол, Небожан, Иконников) — 106,2 хуу күөсеткен. Ол ышкаш Чөөн-Хемчик, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл, Каа-Хем райполары бараан саарылгазының чыл планын эки күөсүдип, муракчыларын санында кирип турар.

Ажалчы чонунуң чугула херектел бараанарын үзүңдөлдөргө, бараан саарылгазын планын хуусаазында күөсүдир, ажалчы чонунуң бараан талазы-биле херектелдерин хандырар дээш ак-

оскилдиг ажалдап турар садыг ажалдакчылары областың херектелчилер кооперациязының системизаста эвээш эвес. Чижээ, 1950 чылдың бараан саарылгазының планын Каа-Хем районунуң Белбейде майтын эргелекчизи А. В. Бельхы 126 хуу, ол-ла районунуң Мой-налынта майтын эргелекчизи М. Я. Саворова — 170 хуу, Кызыл коорХНЭ-ниң бир дугаар магазиниң садыгыны П. Б. Быкова — 115,8 хуу, Кызыл коорХНЭ-ниң № 20 магазиниң эргелекчизи З. И. Леонова — 120 хуу, Чаа-Хөл районунуң Ан-Туругаа магазин эргелекчизи М. О. Лама — 118 хуу, Эр-бентин хөмүр даш уургайында магазин эргелекчизи Ходарева — 139,2 хуу, Серендиге магазин эргелекчизи М. Н. Кузина — 168,7 хуу күөсеткен. Ол ышкаш Таңды районунуң Балгазында майтын эргелекчизи К. М. Коротова, Хандында майтын эргелекчизи А. С. Федосенко, Кара-Булуңда магазин эргелекчизи Н. А. Белоусова олар бараан саарылгазының чыл планын ажыр күөсеткен.

Бо үстүндө адын демделгезин садыг ажалдакчылары болза, садыгга ылавыла турга чогуур бараанарының асортиментилерин түргүчү тургузап, культурулук садыг дээш доодамал демиселди чорудуп, хуу-бүрүңүп практиктик ажалдарын кооперациянын хуучу масалары-биле холбаштырып турар кызыл садыг ажалдакчылары болуп турар. Бо муракчы садыгчыларның иштинден элөөн хөй кижилерни бүгү-эвилдиг садыг ажалдакчыларының социалист чарыжының түңнелин киирип, оларны мактап шаңнаар дугайында Тыва облХНЭ-ниң президиуму Центросоюзга болгаш ВЦСПС-ке дилеп кирген.

Областың садыг ажалдакчыларының социалист чарыжынын нити чедиргенин биле чегелештир социалист чарыштың күөсүлдезин хандырар талазы-биле чамдык райХНЭ-лер багы ажалдааны билдингир. Чижээ, Мөңгүн-тайга, Бай-Тайга, Барымы-Хемчик, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик райХНЭ-лери садыг

ажылдакчыларының социалист чарыжының түңнелин үндүрбөз болгаш ол дугайында облХНЭ-ге кандыг-даа меддө бербөз. Садыг ажалчыны, садыг ажалдакчыларынче сагыш-салышыкыны үстүндө демделгезин районнарда кошкан, садыгның нити байдалы багай болуп турар. Күрүңениң чагыс аай доодамал чурумчуткан бараанарының өртөн улгатырып турар фактылар Бай-Тайга, Барымы-Хемчик, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик райХНЭ-лериңден илерзөөн. Ол чорук совет садыгының чурумунга канчап-даа таарышпас.

Садыг черлериниң делегалеринге ылавыла турга чогуур бараанарының 120 асортиментилеринден Бай-Тайгада 75, Барымы-Хемчикте — 55, Сүт-Хөлде — 38, Чөөн-Хемчикте — 68 асортиментилер чок болган. Ол райполарың бараан складтарында бараан асортиментилерин чамдызы бар болза-даа, ол бараанары садыг, магазинерче киирбей турар. Бай-Тайга, Барымы-Хемчик, Сүт-Хөл райХНЭ-лер, база Кызыл коорайның чамдык садыгылары калбак херектелдир, эржежик чугула бараанары — тудуг материалдарын, дусту, керосини, оттуг ыктыгы, түзениң донтаа, мал садыглызын турар. Ол дугайында облХНЭ-ниң садыг килдизинден кемчег албайн, ага өтөжин олурары онта-ла таарышпас. Бий-Хем, Өвүр, Барымы-Хемчик, Удуг-Хем, Тес-Хем, Таңды райХНЭ-лери Хову-Аскында сельпо 1950 чылдың 3 дугаар кварталында 160 тонна керосинден чүгө 67 тонна садыглыш, 93 тонна керосиниң садыг шыдаван.

Мыйчангаш, 1951 чылда бараан саарылгазын ай, хирал бурзуңде дүжүт болгаш ажыр күөсүдир чедий болур, РСФСР-ниң Дээди Советинге сонундаларга чедилгенин ужурың дээш садыг ажалдакчылары чаа социалист хулээлгелерин алып угурулуг.

И. ЛОПСАН.

Типография коллективинде

Чоонга чаа область типографиязының ажалчыларының болгаш албан-хаакчытарының хуралы болган. Ол хуралга стахановчуларын Бүгү-эвилдиги бир дугаар чөвүлө хуралына эш И. В. Сталинның төгүлүг чугаазының дугайында ВКП(б) хооркунуң инструктору эш Игнатьева илеткел кылган.

Ол хуралды чорутканы-биле холбаштыр тус-тус дехтер социалист чарыштың чаа хулээлгезин алганнар. Парлаар салгыр айнык бугурулге онаагазын 140 хуу күөсүдир деп хулээлгезин алган. Ылаңгы ол салгыр бугурулгениң чыл онаагазын шагда-ла долдур күөсеткен. РСФСР-ниң Дээди Советиниң сагуудаларына алдар болдуруп, февральдың 18-ке чедир баштайгы кварталдың бугурулге планын долдур күөсүдир биле парлаар салгыр чаа хулээлгезин алган.

Өрүү дехтик начальниги эш Венгерская хуралга сөс ап, чүве чугаалаан. Бугурулгениң ажалчылары бир-даа кижик ажал нормазын эңне адык дээрге, 110 хуудан кул эвес күөсүдирин эш Венгерская кыйгырган.

Профвиел ажалын сегидер

Кызылдың көдөз районунда профвиел ажалы шуут чыгаарлашкында кирген. Профвиел райкому, оон даргазы эш Захаров профвиел ажалын сегидер талазы-биле кандыг-даа кемчег албайн турар. Районда 7 профвиел организациялары бар деп санатынып турар боордан аңгыда, кандыг-даа сан үчүт чок, профвиел организацияларының хуралдары болбайн турар. Профвиелдиниң райкомунуң даргазы эш Захаров боду безин районунуң үчүдүңа чок болуп турар.

Профвиел ажалы сандалашкында туруп турганда, ВКП(б) райкомунуң партия, профвиел болгаш комсомол органдарының талазы-биле килдизиниң эргелекчизи эш Очур-оол бо дугайында база кандыг-

Доктаамал тудуг бригадалары колхозтарда тудугнун чедишкннерн шитпирлээр

Тыванын ажылчы чоннары бистин Төрөөн чурттувунун бүгү уластары биле кады коммунизм тудушкунунга илешпейди биле киржиш турар. Ол сангаардаа аажок улаж азыдардын бистин областын колхозту тудугтары хааны биле билип, көрүшүн чонну сууржуң амьдаргалар шилчидерин чедишкннерн күүсетпей тургаш, ол улаж соругачы боттандырып шыдааын билип турар.

Амгы үеде бистин областын колхозтарында 143 санын тудуг бригадалары шитпирлээр 2880 тудугчу колхозчулардан тургустунган ажылдап турар. Областын Улуг-Хем, Биш-Хем болгаш еске-лаа районнарын колхозтары бо чылын боттарынын мурунунда салдырган тудуг планын чедишкннерн күүседип турар. Ол районнарын колхозтарында доктаамал тудуг бригадалары тургустунган, оларнын составы өскөдөнмейн үргүлчү ажылдап турар.

Чөөн-Хемчик районда улгатыр катышкан «Кызыл тараачын» колхозтун тудуг бригадаларын бригадир эш Сат Куларнын болгаш тудуг бригадаларнын кезиндеги ринин электеги азыл-бизиле колхозта ийи чурттагы бажынарнын, бир бажынар мөстөрсканын, самандын болгаш дарганаар черин бадыттын тудуп кылган. Ол тудугларга бригада 80 кубометр тудуг жызын болгаш 140 күш-хүннөрүн кампап ап, ооң биле ийи чурттага бажынарнын чөмөй тудуп алып аргалып бажынар.

Таңды районда «Победа» колхозтун тудуг бригадаларын бригадир эш Дзырбан тайгач белектерин тудуп жызын элегес хемни куду оладан бажынын билишкн биле организастаан. Бычаргаш бригада элөөн хей артынын болгаш автотомашкаларнын күжүн үндүрерин камнап алганнар. Ийи азыл-бизиле болгаш оогдаа өскө азыл-бизиле тудугчуларын ол бригада, ооң кезиндеги ийи алган. Областа дык хей колхозтар тудуг планын чедишкннерн биле күүседип, ооң бот-өртөөнү күдүздүп, колхозтарнын нини байлашканын көндүрүшкн улаж ийиш берип турар.

Чамдык колхозтарнын баштаар черлери өзөгөдө ийи-хаа тудуг бригадаларын тургустуу, айда кампааны хевиринин азыл-бизиле ийиш, ооң биле тудуг планын күүседип болгаш тудуп Ийи азыл-бизиле чүдүлчү болгаш деп чүвени билейн турарлар. Баз-Хем, Таңды районнары тудуг бригадаларын чакы ажыл үеинде дүзүргөш, ол доостура кызыл тургустуу чандык болу берген. Ооң түнчелдине тудуг планын күүсетпес, ооң шынары багай, кадылар белектерин чорутпайн турар. Доктаамал тудуг бригадалары чүгө бажынарнын, тудугчуларнын, пещниктерин өөрдүр, оларнын билиш белектерини өөрдүрүшкн чорударын чедиш алып.

Тудуг ажылын чүгө, хөдөйлөп алган бригадаларнын күжү-биле чорудар дээр шып авес болады колхозтар баштаар черлери бар. Ажылчын күжүн хөдөйлөп алыры кедээ ажыл-агый артылдеринге көгөрүлдү чедирер алаар. Таңды районун Ленин аттыр колхоз хөдөйлөп алган бажынарга 1950 чылда чурттага бажынарны кылдырган, 6 муң рубльдин төлөөн, ол болза сметада айтканын чартыпкан хейнү зарылдаан. Туубуу кызыл-бизиле баздаа мастерлерин хөдөйлөп алып хей азыл-бизиле болза, туубуу чүдүлчү шынары багай болуп турар.

Баз-Хем районун «Октябрь 14 чыл ою» колхозтун баштаар чери ийи кажааы кызыл-бизиле хөдөйлөп азыл-бизиле шынары азыл-бизиле дык хей тиниң

Улгатырган колхоз

Чөөн-Хемчик районун Хайракан сумузуун Бора-Хөлге болгаш Чадаана сумузуун Арыг-Бажыга «Искра» база «Арыг-Бажы» деп ийи колхозтар—бирээзи 1947 чылда, бирээзи 1950 чылдын чазынында колхозтар болуп тургустунган. Ол колхозтар боттарынын өзөгөдө күрүениң болгаш башкы партиянын мурунунга алган күндүлүк хуурааларын багай авес күүсеткен.

Олар социалисттик мал болгаш чер ажылын көгүрдүр херекке могайлап чөг ашылдаан. Оларнын чер ажылын көгүрдүрүн хөрөөнө чаа техникка-биле чөлсөлгөн. Чадаананын машина-трактор станциязы хүн-бүрдө улаж дузаны көргүскөн болгаш көргүзүп турар.

«Искра» болгаш «Арыг-Бажы» колхозтар чер ажылын көгүрдүрүн талазы-биле элөөн байлакты дуржулганы алганнар. 1950 чылда бо колхозтар МТС-тиң дузасы-биле чакы тарылганын планын чедишкннерн күүсеткенер.

«Искра» болгаш «Арыг-Бажы» колхозтар улаж колхоз болуп катжарынын мурунунда эвээш санын өрөгели турганнар, ийи чорук мал болгаш чер ажылын улам ийи көгүрдүрүн хөрөөнө шактыктың, чүгө дээр, кижиниң болгаш тыртар күш талазы биле чедимч чок, ийи азыл-бизиле чөмөй, техниканы долузу - биле чон азыл-бизиле биле авес моондактар таваржыр. Ол чорукту «Искра», «Арыг-Бажы» колхозтарнын өөрнөп көргөш, ийи колхозту өки тура-биле катыштырар деп сорулга салганнар.

Ийи колхозту катыштырарын баштайгы чугула белектерин кылгаш, 1950 чылдын октябрыде бүгү колхозчуларнын нини хураалын кылган. Аңаа колхозтун баштаар черин болгаш ревизия комиссиязын соңгаан.

Ол ийи колхозтун өөри турган төптери колхозтун мөңгү соңгааргы хөгжүдүлгезинге таарым-ча чок болганын барымдалаш, Чадаана сумузуун Бажы-Алаак деп черни улгатырган колхозтун төвү кылдыр бадмылаан.

Бир-төө колхозтун төвүн өскө черге тургузарын шитпирлөөн төлөөдө, өргн ийи колхозтарнын төлтеринге чуртталганын болгаш культура-амьдаргалдын оран-савааларын чаа сууржуур черге көгүрдүр сорулга өр, хөрөөн колхозчуларнын мурунунга турп келген. Бычаргаш амгы үеде өргн суурларын көгүрдүр амыл туруу турар. Ооң биле чергелештир колхозчуларнын чуртталга бажынарнын болгаш культура амьдаргалдын оран-савааларын тудуп тургузар ийи белектерин чоруп турар. Ийи белектеринде 20 колхозчулар ажылдап турар, олар тудуг материалы 800 чудукту кезип келгөөн.

Ийи белектеринде колхозчулардан Доржудай, Далаажай олар хүн нормазын 110-120 хуу күүседип турар. Шулту колхозчуларын чырык, чылыг чаагайжыктан бажынарже шилчидер дээр кызылмай ажылдаар чорук «Искра» колхозтун бүгү-ле өр, хөрөөн колхозчуларындан негетиниң турар.

Чурттун удобрениези—дүжүттү бедидериниң курлавыры

1951 чылда тараа культураларын дүжүттү каагылашканда артык белектерин социалисттик кедээ азыл-бизиле мурунунга партия болгаш чөмөй авес турар.

Тараа дүжүтн бедидериниң азыл-бизиле хемчегеринин араалда тараа дүжүтн бедидериниң бир кол чүдүлчү туртун үзбренезин бистин колхозтарынык каала биле азыл-бизиле улаж ужурадылың. Колхозтарнын нини азыл-бизиле азыл-бизиле турм азырлагга азырал турар үеде дык хей өдөктү үндүрүп турар, ол ийи чурттун удобрениезинге хууду дык хей-лү чып ап болур.

Бистин областын дык хей колхозтарнын дуржулгаларын көргүзүп турары болза, бир тектар алганда черге 40-60 тонна өдөктү төлгө дүжүлчү көндүр. Баз-Хем районда «Октябрь 30 чыл ою» колхоз 1950 чылда алган чери культура-амьдаргалда 8 тектар кызылмайтын кел. Ол азыл-бизиле тунчелдине колхоз бир тектар бүрүлгөдө 30 тонна өдөктү төлгөрдөн 20—25 центнер дүжүлчү алган.

Ол райондун «Октябрь 14 чыл ою» колхозтун хөвү азыл-бизиле бригадалары тараага шөлүгө 450 тонна өдөктү төлгөрдө ол уластоотун тектар бүрүлгөн 20 центнер дүжүлчү алган. Чурттун удобрениезин ол хире азыл-бизиле чамдык колхозтар көрүп турган хирезинде олну каала-биле азыл-бизиле турар. Бистин

Хем, Баз-Хем болгаш Улуг-Хем районнарын колхозтары өдөктү болгаш өскө-лаа удобрениезин кедерей болгаш азыл-бизиле турар. Биш-Хем районун колхозтары 1950 чылда өдөктү төлгөрүнүн шынары чүгө 25 хуу күүсеткен, Улуг-Хем районун колхозтары 2100 тонна өдөктү төлгөп тургаш, чүгө 692 тонна өдөктү төлгөп. Чөөн-Хемчик районун колхозтары чамдык тонна өдөктү төлгөп. Бистин колхозтарынык хууду база күш өдөктү азыл-бизиле талазы-биле дык чөтпөс. Ол чорук чүдүлчү көргүзүп турары дык, турттун удобрениезин чедир үлөөлөй, ооң азыл-бизиле азыл-бизиле турарын хөрөчлөп турар. Бо талазы-биле агрономнар болгаш колхозтар баштаар черлери азыл-бизиле хемчегерин ап турар. Таңды районда Мелотот аттыр колхозтун баштаар чери 1950 чылдын чазында 50 тонна өдөктү төлгөп алган, азыл-бизиле бригадаар. Ол ийи чамдык мөстөрсканын удобрениезин чурттун удобрениезинге биле азыл-бизиле колхозтар чугулага бөдөрлөй турар.

Удобрениезин чон азыл-бизиле азыл-бизиле машин-трактор станциялары улаж ролду ойнар. МТС-терин агрономнары колхозтарга практиктиң дулааңчыны чедирер өргөскө чугула. Ийи азыл-бизиле 1951 чылдын дүжүлчүлүгү белек дүжүт дөш чурттун удобрениезин бурун азыл-бизиле колхозтарнын тараага азыл-бизиле турган сорулга болур. А. ЕРМАНОВА.

Механизаторлар сөзүн ээлеп шыдааннар

Улуг-Хем районун Шагаан-Арыг машина-трактор станциязын азыл-бизиле механизаторлары чер-чер Советтериниң солгудаларын хуу декабрь 17-ге алдар болдулары биле элөөн хей тракторларнын капитал септелгезин болгаш чамдык тракторларнын үүрмек кезектеринин септелгезин чорудар деп хуураалгени алганнар.

МТС-те трактор бригадир эш П.

чөккенин удуртканы—трактор бригадаларнын отряды бодунга алган хуураалгезин ак-сеткидин күүседип, 9 тракторларын септелгезин декабрь 16-да бүрүн доосканнар. Ооң иштинде дөрт тракторларнын капитал септелгезин болгаш беш тракторларнын үүрмек кезектеринин септелгезин кылганнар.

Т. ВАСИЛЬЕВ.

Мурнакчы тудугчулар

Өвүр районун Дус-Дөг сумузунда «Совет Тыванын 5 чыл ою» колхоз азыл-бизиле тудуг бригадаларнын тудугчулары колхозта чурттага бажынарнын тудугларын калбартыр дээр кызылмай ажылдаарын тунчелдине 1950 чылда колхоз төвүнө чурттаганын 10 бажынарны тунган.

Колхозчуларнын чуртталга бажынарнын тудурагына колхозтун тудугчулары

Төвөк, Дамбаажык олар онза ийи-көйөң киржиш тудуг талазы-биле азыл-бизиле нормаларын үргүлчү 150—200 хуу күүседип турган.

Колхозтун тудугчулары 1951 чылда чуртталганын 15 бажынарнын, база бүрүлгө тудугларын тудуп доосар деп хуураалгени, тудуг мажынын белектеринде азыл-бизиле турар.

Т. ДОРЖУ.

Чөккенин удуртканы—трактор бригадаларнын отряды бодунга алган хуураалгезин ак-сеткидин күүседип, 9 тракторларын септелгезин декабрь 16-да бүрүн доосканнар. Ооң иштинде дөрт тракторларнын капитал септелгезин болгаш беш тракторларнын үүрмек кезектеринин септелгезин кылганнар.

Т. ВАСИЛЬЕВ.

«Сталинчы орун» колхозтун ажил-ишчилери

Сүт-Хөл районун Бора-Тайга сумузунда «Сталинчы орун» колхозтун ажил-ишчилери сууржуу байдалга кирер дээр ийи-көйөң азыл-бизиле турар. Колхозтун сууру өзүп, колхозчулар хүн бүрдө бажынарже кирип турар. Колхозтун тудугчулары чүгө чангыс ай иштинде 4 чаа бажынарны тудуп, оларны үжүн азыл-бизиле кирген.

Бажынарны кылып турар бажынарлардан ангыда элөөн хей санын кизи тускай бригада болуп алган 1951 чылда кызыл тудугларын

ийи материалдарын белектер турар. Тудугчуларда ажил нормазын үргүлчү 150 хуу чедир күүседип турар Лама, Огукпан, Мөңгө дээр ийи-көйөң мурнакчылар бар.

Тудуг материалдарын белектерлер тайгада 3336 чудукту кезип алган болгаш колхозтун төвүнде 138 чудукту сөөртүп дүжүргөн. Тудуг материалын кезип белектеринге Пөлүн-оол, Чимит-Доржу олар ажил нормазын 125 хуу күүседип турар.

М. ОЧУР.

Чөккенин удуртканы тудуг бригадазы

Улуг-Хем районун Эялиг-Хем сумузунда Сталин аттыг кедээ ажил-агый артелинин тудуг бригадаларнын удурткучу эш Үнүкөй—артельдин чаа өзүп турар суурин сайыраңгай кылдыр чаагайжыдарына болгаш колхозчуларын чуртталганын культурулук, чырык, чылыг бажынарны биле база культураның бүдүрүлгө оран-сууру-биле хандырар дээр кызылмай ажылдап турар.

Тудуг бригадазы бо чылын он бир чаа чангыс ай хевирин бажынарнын тудуп тургустуушаан, он дөрт өргн бажынарнын чаартып өдө турар.

С. ТУШКОВ.

Бир күш-хүнүңгө беш килограмм тараа

Таңды районун колхозтарынын экономика үнөштерин хүн бүрдө бажынар тудуп турар. 1950 кедээ ажил-агый чылдык колхозтар электиң дүжүттү чөтүрүп алганнар. Колхозчулар бир күш-хүнүңгө элөөн хей килограмм тарааны ап турарлар.

Чокта чаа улгатыр катышкан «Кызыл тараачын» колхозтун кезиндеги бир күш-хүнүңгө 5 килограмм тарааны аванга алганнар. Отчөг-сонгуда хураалын

үеинде база 3 килограмм тарааны бээр деп турар. Ол ийи-көйөң Ленин аттыг колхоз 2 килограмм, «Победа» колхоз—2 килограмм тарааларын аванга берген. Амгы үеде ол колхозтар чакы тарылга белектеринге күжүлчүлүгү белектерин, кедээ ажил-агый машиналарын, үрөшкннүн үрүшкнүн, арыл-лаашкынын чорудуп турарлар.

С. ТУШКОВ.

таалын өзүгаар күш-ажыл төлөвүн доктаадыр чугула. Ол доктаал колхоз бүрүлгөдө бар.

Кышкы оларларга зооветеринар хандырылганын экижидерин биле участоктарын болгаш пункттарын зооветеринар ажилдагычларын кыштын бүгү дүрүлгөдө оларнын бүгү участоктарына хуураап бажылар. Районнарын кедээ ажил-агый килдистерин тускай артемнигерин ийиңгү участоктарын бөдүктөрүн хандырар, участоктарын болгаш пункттарын ажилын хынаар, оларга дулаамачы көргүзөр ужурулг.

Зооветеринар дүрүмненин күүсөлдөш дээр, малдын немелде чөмгөрлөгөн болгаш оларларнын харын аштарын организастаар дээр хыналда чорудар тускай артемнигерин хуураалгени кирип турар. Тускай артемнигер болза, колхоз баштаар черин кезиндеги болгаш ревизия комиссиязын кезиндеги биле кады бүгү малды ай шында көрүп, аарып, арган малдарын тускайлар, оларны өмнөзүн болгаш чөмгөрлөгөн организастаар ужурулг. Олар тургузар көрүлгө түнчелдине актылары малдын денгилдезин дугайында күш-хүннениң немей шынары, азы казынын үнчелдине болур.

Мал оларын солдуур ужур таварышканда зоотехниктер фермалар өргөлекчилери биле кады чаа оларларын шилип тавар, мал кажаалары тударын организастаар чугула.

В. МОКРУШИН.

КОНСУЛЬТАЦИЯ

Көдээ ажил-агый малдарынын кышкы оदारладышкынын организастаары

Өрткөн чылын мал чөмөрн белектеринин планын хой, өшкүнүн, мыйстың бола малдын болгаш чылгын (ажылчын артырандан ангыда) кышкы оदारладышкынынга хамаарыштыр тургустунган. Малдын ол бөдүктүрген, турган азыралда турар ол ийи-көйөң малдарга болаарга үш катап эвээш сизген белектерин көргөн турган.

Чамдык колхозтар сизген белектеринин бо планын бөзүн күүсетпөөнөр. Ийиңгү колхозтар ам мал чөмөрн чедишпес фактынын мурунунда туруп турар болгаш малдын денгилдезин чидирер хире чоруктун мурунунда туруп турар. Чамдык таварылгаларда малдын арпн баксыраар чорун, анык-лаа, улуг-лаа малдарын өлүп хораашкыны көүдөп турар. Ол айнылды чүгө малдын оदारладышкынын шып организастаан, база мал чөмөрн камналгалыг чарыглап тургаш чайдагы болур.

Даг электеринин элак, агылыг кышкы одарларын болза, хой, өшкүгө болгаш чылыг малга хоолдузун талазы-биле өңи чөм болуп турар. Варваринин айтып турарын өзүгаар алырга, 100 килограмм ийиңгү чөм кургап байдалга турда 48—49 чөм еденичаларын тудуп турар. Ол болза, ийиңгү оларларда сизгенерин хоолдуу өңи өңи шынарлыг сизген биле денгилдезин дээр ол. Шынааларын кышкы одар-

ларынын сизгенни хоолдуу элөөн куду. Ийиңгү оларларын шөлү Тыва автономн областа четчир санын болуп турар. Хамык ужур болза, чүгө ол оларларын шып ажил-агыйларда болур.

Кышкы оदारладышкынын чедишкннери малды оларлар азыл-бизиле үеринден, оларларын шилип алырндан, малдын оदारладышкынын шып организастааннан, зооветеринар хандырылганын болгаш күш-ажыл төлөвирин шып организастааннан хамааржыр.

Чүгө малды шынар малдарын кышкы одарларга оदारларды. Дисттери чок, кырган, аарык болгаш арган малдарын кышкы оларга оदारладышкы болбас. Бир өвөс оदारладышкын үеинде тус-тус-лаа, азы бөлүк-лаа малдар аарык бээр, азы арпн баксырап бээр болза, ол малдарын дол-доран турм азыралче шилчидер болгаш немелде чөмөр биле азыраар ужурулг.

Суттуг малды кышкы чер оларын оदारладышкы болбас. Суттуг инектер болза, сизген, шыктыг болгаш концентраттыг чөмөрнин долу үнелиг рационун алып ужурулг. Этыг угланмышкынын сувай инектерин кышкы одарларга оदारладышкы болур.

Хой, өшкүнүн, мыйстың бола малдын, чылгынч кобданарын үзүп организастаарда ар, кызы-

малга кончук өңи тааржыр. Сизген азы хары чуга оларларын мыйстың бола малга үндүрүп бээр херек. Мыйстың бола мал азык оларларын өңи азыл-бизиле Улуг хар адаанда өт-сизген мыйстың бола мал ап чип шыда авес. Хой болгаш өшкү 20 сантиметрден терен авес харлыг оларга өңи тааржыр. Улуг чылгы мал 40—50 сантиметр чедир терен харлыг оларын азыл-бизиле болур. Анык чылгы малга ийиңгү олар база таарышпас.

Харнын хөмчөөлн үстүндө айткан хөмчөөлндал угалды бээр оларны айт дөбөн-биле арыл-бизиле чугула. Далбынын хөмчөөлн харнын хөмчөөлндал хамааржыр. Хар чуга болза, далбынын хөрөө чок. Ийи атытты далбынын дооразы 2-ден 3 метр чедир болуп болур. Шак ийиңгү далбын 600 хойун кобданы хандырын болур. 50—60 баш хире мыйстың бола малга чангыс далбын четчир. Хар чуга болгаш сизгенн үзүжү өңи болза, далбынын санын эвээжеле болур. Харын аштан-арыгдан олар шөлү эвээш болуп болза, ол оларнын сизгенн мал аналла шынарлап кааптарын билери чугула. Ол шынарты бастырып каапкан оларларын харын аштан-арыгларын берге болгаш ол мал оларынга багай азыл-бизиле.

Олар шөлүңгө малды дык тараптагы чугула. Хой малдын оларын хүн-бүрдө чаа болур ужурулг. Ол ийи-көйөң далбын тыртар черлерин хүн-бүрү солуп турар херек. Харны арылгаш далбылган каан черге малды оларларды. Мал оларларынның бүдүлгөндө, азы

Т И Б Е Т

(ТАЙЫЛБЫР)

Тибет болза, Кыдаттың мурнуу-барынын кезеңде туруп турар, ону «дегей дэвирин» деп адап турар. Ол далай деңинден 4—5 километр бедикте турар болгаш илчирбеленчек даглар, бие хүрээлетинген. Ооң соңу талазы Кушуну даглары, мурнуу болгаш мурнуу-барынын талазын чер-делегейде өң бедик сүвүртүг (8800 метр)—Эверест-биле Гималайның сыны жожааландыр наастап турар.

Тибет болза, Кыдаттың улус республиказының составыг кезээ болуп турар. Ол улуунуң талазы-биле чүгле Синьцзян провинциядан биче болуп турар. Тибеттин девискээри мурнуу талазындан соңгу талазыга чедир 1300 километр, чөөн талазындан барынын талазына чедир ийи муң километр делгем болуп турар.

Тибеттин соңгу болгаш чөөн талалары Синьцзян, Цинхай, Сикан провинциялар-биле, мурнуу талазы Индия-биле кызыгаарлашып турар. Тибеттин чуртунуң шөлу бир миллион квадрат километр, ол Великобританияны, Францияны, Бельгияны, Голландияны болгаш Данияны катый алырга безин улуг болуп турар.

Тибеттин климаты — кадыг-дошкун континенталдык. Кыжы — үргүлчүлүг дошкун соок-биле (40 градус чедир) болгаш күштүг хаттар-биле ылгалып турар, чайы—кыска болгаш изиг. Тибет үнүш-буйдуг талазы-биле адык, ылганга ооң соңгу-барынын кезин, ол болза, хая-даштыг ээн чер болур. Мурнуу болгаш мурнуу-чөөн талазы арга-мыштыг. Ол чер динг амытаннар талазы-биле үнүштерден байлак болуп турар. Ында сарлыктар, те, чүдма, ивилер, серналар, чээрленер, араатан аңардан леопардалар, парлар, бөрүлөр, гималай адыглары бар болуп турар.

Тибеттин чер иштинин байлыктары — мөңгүн, чөс-холо, демир, күгүр, нефть. Ол черин бийдус байлыктары ам-даа чедир шинчиленимзөөн.

Тибеттин чурттагыч чону 3 миллион кижы. Тибеттер коышкун мал ажилдыг, олар сарлыктарны, хойларны, уун дүктү өшкүрени өстүрүп турар. Чамдык районнарнын чурттагыч чону хемнер унарында колдуунда арбай, чинге-тараа болгаш кызыл-тасты тарып турарлар. Ында чер аныктын буйдугу арга-биле ажилдап кылып турар.

Провинцияның политик болгаш культуразының төвү Лхасса хоорай болур, ол 20 муң аныг чурттагычларыг. Ол, Кыдаттың өске провинциялары-биле тибет садыгжыларның садыг-харылаа кылып чир оруктарының бедиринде туруп турар. Тибетте демирорук чок. Өлүк болгаш дүк чүддерини Тибеттен үндүр сөөртүп турар, шай, торгу, хөөң-сазын пестерни, металл кылыглары болгаш өске-даа чүддерини киир сөөртүп турар. Улетпүр кончук кошкак хөгжүлделг, чүгле хол-биле дүктен бөс аргыр, металл ажилдап кылып болгаш хевис кылып буйдурелдер бар.

Лама хүрээзинин баштыгычы Далай-Лама болза, Тибеттин кызыгаар чок эргелиг дээди эргелели болуп турар, ында ламалар болгаш ызыгууртан феодалдар кирип турар. Эрге-чагырга херек кырында шажынның холунда туруп турар, ону хүрээ ламаларының хамаарылгазына кылдыр соңгуп турар. Ынчангаш Тибетте тергидеп чагырар роль болза, лама хүрээзинге, буддизм шажынның салбырларына хамаарып турар.

Тибеттин чонунуң кандыг-даа политик эргелиг чок, кижы бурзуу бижик билбес, шажынга чүдүр чорук күштү-биле хөгжөөн. Билигин чүгле дээр ызыгууртан аңгылар чедип ап турар. Лхассада дээди ызыгууртаннар аныг-төлдери өөренир ийи школа бар, ол школар албан черлеринин эргелелдеринде дүжүмтөөни белеткеп берип турар. Хуу школарга өөрениринин төлөзини кончук улуг, ынчангаш олды-ла тараачынар боттарының уруглары чорудар аргазы чок.

Тибеттин ажилчы чону үргүлчү ады-турениг болгаш аар-берге даржылгалыг чурттап турарлар. Тараачынар хүрээлерге болгаш феодалдарга аар албан-үнүрүткөөни база төлөгө.

ларни күөсөдип турарлар. Тараачынарның амырал-байдалы улам дорайтаан, чүге дээр, оларның хуузунда ажылга турган чери чок болган. Ынчангаш оларның помещиктерге кул болуп кирери албан апарган. Ындыг тараачынарны (олар хөй кезин болуп турар) помещиктер болгаш хүрээ-хииттер кызыгаар чокка чагырып, дарлап турарлар.

Тибет даштыкы империалистерниң болгаш чурт иштинин тергиденчи феодалдарының дарлалыга турганы-биле оң экономикасы болгаш культуразы кончук чыгып калган чурт болур.

Тибет болза, Кыдаттың девискээрин чарылбас кезин Кыдаттын Тибетте суверенитеди бүгү делегей улустарының аразына чарган хөй яныс дүжүлгаларда болгаш керээлерде буйыглатылган болгаш буйурунган. Чүс чылдарың дургузунда Кыдаттың ол провинциянын бодунуң холуна алырын каш катап оралдажып келген Англия безин Тибетте кыдат суверенитети албан эзугаар хүлээринче албадырған. Ол дугайын 1890 чылда Тибет биле Индия кызыгаарын тодаргайлаан керээде шынызган. Кыдаттың Тибетте суверенитедин 1906 чылдың апрель 27-де чарган англи-кыдат дугуржулгадан Англия база минип турар. Адак сөөлүнде 1907 чылдың август 31-де чарган Россия-биле Англияның дугуржулгазында Тибетте кыдат суверенитети база-ла минип, ооң иштики херектеринге киришпезин Англия хүлээнген турган.

Кыдаттың чартык колониядыг кошкак байдалдыг турганы ажылгааш, англи империалистер Тибетти Кыдаттан адырып ал, ону бодунуң колониясы кылып алырын каш удаа оралдашканнар. 1861 чылда олар улуг эвес тибет кижизөө болур Сиккимни эжелеп алганнар. Ол кижизөө болза, англичарының Индиядан Топ Азияге кирерине шериг-стратегтик плацдарм болуп, улуг ролду ойноп турган. 1904 чылда англи империалистер Тибетче чепсентиг интервенцияны чоруткан. Кыдаттың ол провинциязынга Англияның хамаарылгалыг болурун болгаш каалы чок садыгына анаа калбартып чорудар дугайында дугуржулгаже ону албадаан. Англия дайын шүүделгине 2,5 миллион түңгүг рублини төлөөрин Тибетке хүлээткен. Англи эжелекчилер тибет хүрээлерни үптөп-тонап хоозурашканнар. Он-он чылдар эртенде, 1914 чылда Англия чаа дугуржулганы кылырыны биче күштүг лхасса эрге-чагырны албадаан.

Сөөлгү он-он чылдарда англи империалистерге күтүктен Далай-Лама тибет армияны тургузарына улуг ичээнгейни салган. Тибеттин чепсентиг күштери 20 муң хире кижы составтыг. Ол шеригден ангыда хүрээлеринг чанында лама эзуна камгалаан чепсентиг отрядтар туруп турар, ол болза, шеригниң доктаамал кур-күжү болуп турар. Тибет шеригни колдуунда англи офицерлер өөредип турар.

Дайын сөөлүндеги чылдарда америк империалистер Тибетче сонуургалып салып эгелээнер. Америк империалистер болза, Кыдаттың бодунуң колониясы кылып алыр дээр оралдажышкыны буступ дүжөгө, Кыдат улус республикага удур болгаш Мурнуу-Чөөн Азиянын улустарының национал-хосталгалыг шимчээшкенин базарыга Тибетти бодунуң шериг-стратегтик плацдармы кылып алырын оралдажып турарлар.

«Женьминябао» деп бейпин солунуң медээзи-биле алырга, америк империалистер япон-кыдат дайынының үезинде Тибетче бодунуң разведчиктерин база чорутканнар. АКШ-та Иальск университеттинг чанында «тибет культуразы» деп адаар туснай болукту тургускан, ол болук болза, Кыдаттың ол провинциязынга ажилдаар америк туснай разведчик-кадырлары белектеп турган. 1949 чылдың августта «журналист» Л. Томаска баштаган америк разведчиктер болукту Тибетке киярген. Лхассаның реакцион эргелели америк-англи агентилелдеринг айтты-биле аныкдап, 1950 чылдың январьде АКШ-че болгаш Англияже «кии сеп-

килдин төлээлери» деп адаар төлээлерни чорутканнар. Ол төлээлер Тибетти Кыдаттан адырып алыр херекке англи-америк империалистерни деткир сорулгалыг. Тибет улус Лхасса чазаның сатыныкчы политиказына удурлашып үнген болгаш Кыдат улус республиказының тугунуң адаа-биле бүгү кыдат улус-биле кады чаңгыс-аай өг-бүлөгө катынар шийтирлини илереткенер.

1950 чылдың январьниң төңүзүнде Ланьчжоуга (Ганьсу провинцияга) Ганьсу, Цинхай, Сычуань болгаш Сикан провинцияларының тибет чурттагычларының төлээлерининг хуралы болган. Хуралдың кирякчилери Соңгу-Барынын Кыдаттың чартык миллион-тибет чонунуң мурнундан Тибетче кирер дээр америк-англи империалистерниң планына удурлашышкыны медегелдөөн, Лхасса эрге-чагыраларының тибет улусту даштыкыларга садар сонуургалын хуралдан шийтирлини-биле буруу-шапкан. Тибет болза, Кыдаттың чарылбас кезин чоран болгаш хөвөөр артар-даа деп тибет улустуң төлээлери медегелдөөн. Тибеттерниң ол эки күтүлүн бөдүүн тибет херэежин Цзе Жень-Наму илереткен. Ооң чугаалааны: «Кыдаттың тибет болгаш өске-даа националдары холдуң беш салаалары дег өжөш, оларны чарып болбас».

Мао Цзе-дунга болгаш Чжу Дэге чоруткан тибет нигилелдеринг төлээлери-чилерининг телеграммасында чугаалааны болза: «Тибетти хостаары-биле, реакцидыг элементтерини чок кылдып узуткаары-биле, даштыкы империалистерни Тибеттен үндүр октаары-биле армияны дүрген чорударын, Тибеттин улугун хостап, Мурнуу-Барынын Кыдаттың национал камгалалын бийындарын тибет улустуң өмүөзүндөн дилеп турбас».

Кыдат улус республиказының Улустуң Топ чазе Тибет дугайында айттырыны бүгү-ле күштери-биле тайбын арга-биле шийтирлээрин саналдаан болгаш тибет улустуң төлээлери-биле чугаалажышкына белеени илереткен. Америк-англи империалистер ону болдурбазын оралдажып турганнар. Олар тибет делегацияның Кыдатче чоруурун чөпшээрэвин, саададып турганнар.

Шынын херекти олар канчар-даа доктаадып шыдавастар. Синьхуа агентилелдиниң медегелдөөн-биле алырга, «Тибеттиң чонун хостаар, бүгү Кыдатты катыштырар, төрөөн чурттуг девискээрин ийи-даа хире черинче империалист эжелекчилерни кирибес дээр кызыгаар районнарны тургузар болгаш камгалаар» дугайында Кыдаттың Улустуң-хосталга армиясы дүжаалды алган.

Улустуң-хосталга армиязының негизктери бодунуң алдарыг миссиязын күөсөдип, Тибетче киргеш, октябрь 19-та чугула стратегтик пункту болур—Чандуну (Чамдону) хостааннар, Лхассаның соңгу-чөөн талазында 800 километр делгем девискээрге барган болгаш ам провинцияның ханызында барган чоруп турар.

Улустуң-хосталга армиязының шериглерине Тибетти чурттагыч чону улуг өөршүкүлел-биле укуражып турарлар. Кыдат улус республиказының чарылбас кезин—Тибеттиң феодализминг болгаш империализминг абаандан долузу-биле хосталыр хүнү ыраан дээр.

В. ФЕДОРОВ.

Соңгу Кореяның тараачынарны часкы тарылга кампаниязынга белеткенип турар

ПХЕНЬЯН. 1. Америк шериглерни үндүр оылганынын соонда, Энкс депонун ажилчынарны болгаш туснай артемиглер доран-ан катап тургузушкунуң кирекинер. Депону америк шериглер бурнуу-биле үргөдөп каан болган. Шупту чепселдерини үргөдөп, чаза теквисен турган. Баштайгы үеде электроэнергия болгаш материалдар чедип-пес турган. Ынчалза-даа ажилчынарның болгаш ол черинг чурттагычларының мадырлыг күш-ажалчы дузазын ачызында шупту берелерни тилеп ал пыдаан.

Кыска хуусааның иштинде 3 паровозтар септетинген болгаш ооң-биле кады 80 километр дурттуг участкана поезидерни соксаал чок шимчээшкенин хандырган. (СЭТА).

Кореяның ажилчы чону американның үргөдөп кааны буйдурелдерин катап тургузуп турар

СОҢГУ КОРЕЯ. Соңгу Кореянын тараачынары часкы тарылга кампаниязынга идекпейлг белеткенип эгелээнер. Ам олар рис болгаш өске-даа культураларның үрезининг эки сорттарын ылгаш, чемижилдени белеткеп турарлар. Улуг бергелер тура-даа, Соңгу Кореяның тараачынары тарылганы чүгө кызырбайн турар эвес, а харын-даа улгатырып турар. Тараачынар бодунуң шөлүнүң дүжүдүн улгатырарын кол сорулга кылдыр салган. (СЭТА).

Маадырлыг Раймонда Дьен хосталгада

ПАРИЖ. Тайбыңны камгалаарына чүве чугаалаан дээр кара-бажыңга олуртуп шийткен Францияда тайбыңны маадырлыг камгалакчы Раймонда Дьени кара-бажыңдан хуусаа бетинде хостаан дугайын демократтыг парлагга меделеп турар.

Раймонда Дьени хуусаа бетинде хостаан чорук болза, ону хостаарын чедип алыр дээр чаңгыс-даа хонук иштинде демиселин соксатпайн турган Францияны тайбың талалакчыларының чедип алган тилелгези болур.

Кара-бажыңдан үнүп турунда Бордо-нуң чону Раймонда Дьени изии-биле уткуп алганнар. Бордодан үгөш бодунуң үргүлчү чурттап турар чери болур Турже демир орук-биле чоруп олурда чон орук дургаар ону уткуп байырлап турганнар. «Юманите» солунуң корреспондентизиниң меделеп турарын эзугаар алырга, Турнуң вокзалына француз маадырны канчаар-даа аажок хөй санын масса чоннар уткуп алганнар. «Раймонда делгерезин!» «Тайбың делгерезин!» деп кыйгырылгар чүк-чүктөн дыңалып турган.

Францияның коммунисттик партиязының төп комитетининг Раймонда Дьениниң адына, ону хуусаа бетинде хосталганына холбаштыр чедирген байырын «Юманите» солунда парлаган. Компартияның ТК.зы Раймонданы хостаан чорукту ону хостаар дээр демисекип турган улус массаларың тилелгези кылдыр көрүп турар. Чедирген байырында айттып турары болза, Анри, Мар-

тэни, Мишель Боттэни болгаш кара-бажыңда хоругдаттырган өске-даа тайбың талалакчыларын хостаары дээр демиселди ам улам күштелдерининг эргекч чугулазын айттып турар. Чедирген байыра ооң-биле кады медегелдөп турары болза, Вьетнамда агрессивдэй дайынын доран соңгадыр дээр демиселди улам калбартырының эргекч чугулазын база медегелдөп турар. (СЭТА).

Беш чыл планын дөрт чылда күүседиринин аргалары Болгарияда тургустунган

СОФИЯ, (СЭТА). 1951 чылда күүсе ажал-агыин хөгжүдериңиң улусе планының дугайында Болгарияның улус республиказының Министрлер Чөвүлениниң доктаалын солуннар парлап үндүргөн.

1950 чылда Болгарияның улус республиказында улус ажал-агыин хөгжүлдези үлөтпүрүн, транспорттуң, көдөө ажал-агыиниң бараан саарылгазының бүгү адырлары моон соңгаар өстүрериңиң болгаш ажалчы чоннарның материалдыг болгаш культурулг дененени оон ынай көдүренини лозунуну адаа-биле, беш чыл планын хуусаа бетинде күүседиринин, чуртка социалисттик тургузушкуну быжыгалаарының болгаш калбартырының лозунуну адаа-биле чоруп турган деп чүвени Министрлер Чөвүлениниң доктаалында медегелеп турар.

1950 чылда чазактың бадылааны үлөтпүр буйдуралгенин, улус ажал-агыиниң планы баштайгы меделер-биле алырга, 100,3 хуу күөсетинген турар.

Улетпүр буйдуралгениң хемчээлин чурт үлөтпүрүнүң продукциязын киир санаарга, 1949 чыл-биле дөмөйлөөргө, 1950 чылда 23,2 хуу өскөн. Социалисттик үлөтпүрүнүң ниги өзүлдези биле чергештир машиналарны болгаш өске-даа кылыгларының чаа-чаа чүддерин оон ынай шимчээдип адыры болгаш калбартыры, калбак херегелдин барааннарының ассортименттерин калбартыры болгаш продукцияның шынарын бедилери болуп турган. Чер ажалының күш-ажалчы чаа кооперативтерин тургузары болгаш туруп турарларын калбартыры дамчаш адырлар болгаш ортуктар массалык-биле социализминн орунчө кирер төөгүлүг болушкун көдөө болуп турар.

Чүгө 1950 чылда чер ажалының күш-ажалчы кооперативтеринг саны 1,6 катап өскөн, ачаа катышкан ажал-агыларның саны—3,5 катап, ынаарга кооперасташкан чер—4 катап өскөн.

Чурттуң көдөө ажал-агыиниң чартык чер ажалының күш-ажалчы кооперативтеринде катышкан болгаш социалисттик улуг чер ажалчы чоруаул турар. Тараа культуруларының буйдуралгези 1949 чыл-биле дөмөйлөөргө 2,7 катап өскөн. Черни ажалдап кылырынга, тарыга өрттеринге болгаш дүжүт ажаап алышкыныга тараачынарга болгаш Чер ажалының күш-ажалчы кооперативтеринге күрүнө дузалыкчызын кол хевир болуп турар машина-трактор станциялары боттарының ажалын экижиткен болгаш ооң хемчээлин калбарткан.

1949 чыл биле дөмөйлөөргө 1950 чылда күрүнениң болгаш кооперативтиң бараан саарылгазы дыка өскөн. Бодунуң кезээде вилелчизи болгаш камгалакчызы ССРЭ-ден, баштыкчызы болгаш башкызы Иосиф Биссарионович Сталиндан чурт-

туң ап турар улуг болгаш соксаал чогу-биле көүдөп турар дузаалычы зок чок турган болза, бо чедикшир болдунмас деп чүвени доктаала чугаалап турар.

1950 чылда күрүнениң улус ажал-агыиниң ажал-агы болгаш политиктиг кол сорулгазын Болгарияның улус республиказының Министрлер Чөвүлениниң санаары болза: Улус ажал-агыиниң бүгү адырларына үлөтпүр буйдуралгенин өзүлдезини темпелерин моон соңгаар дүргелдери;

Тараа дүжүдүн улгатырарының болгаш чуртту чиг-өт биле хандыларының үнөезини болур чер ажал-агыиниң күш-ажалчы кооперативтерин, күрүнениң чер ажалының ажал-агыларын болгаш машина-трактор станцияларын организас ажал-агы болгаш политик талазы-биле моон соңгаар быжыгалаары;

Күш-ажалдык буйдуралгезин моон соңгаар улгатырары, продукциянын бот өртөөн кууладыры болгаш акономинының шыңгы камгалгазын чорудары;

Бараан саарылгазын моон соңгаар хөгжүдери, хоорайның болгаш көдөөн ажалчы чоннарның материалдык болгаш культурулг дененени бедилери.

1951 чылда ажал-агыиниң болгаш политиктиг бо кол сорулгазын күүседирин хандырып сорулга-биле Министрлер Чөвүлениниң доктаалы болза:

1950 чыл биле дөмөйлөөргө улустуң орулгазының өзүлдезин 35,5 хуу улгатырар, 1939 чылдың өскөрилбес өртөөн-биле болгаш улустуң продукциязының хемчээлин 22,1 хуу улгатырар. Улетпүр министрствозунуң талазы биле продукция буйдур үнүдериңиң 27,5 хуу улгатырар. Электрижидиже министрствозунуң талазы биле 34,7 хуу, транспорт министрствозунуң талазы-биле 10,4 хуу, көдөө ажал-агыини ниги продукция буйдуралгезин хемчээлин 41,5 хуу улгатырар. 1951 чылда доктаатылган күрүнө үлөтпүрүнүң буйдуралгезин хемчээли беш чыл планы-биле 1953 чылда доктаатканындан 97,3 хуу болур деп Министрлер Чөвүлени медегелеп турар.

1951 чылдың дургузунда 1953 чылда үлөтпүрүнүң чамдык адырларының болгаш чүдүлдериниң талазы-биле төлөвилетинген буйдуралгениң дененени өскөн турар, оң иштинде хөмүр-даш, машина тулаушкунунуң, хөвөң-сазын болгаш дүк пөстөр буйдуралгезиниң талазы-биле.

1951 чылда тараа культуруларының буйдуралгези 1953 чылда планындан 3,9 хуу ажыр. Беш чыл планын үлөтпүр болгаш көдөө ажал-агы талазы-биле дөрт чылда күүседир бүгү аргалар тургустунган деп чүвени Министрлер Чөвүлениниң доктаалында чугаалап турар.

Болгария улустуң хуралы тайбыңны камгалаар дугайында хоойлу үндүргөн

СОФИЯ. Болгарияның улус республиказының улустуң хуралының ээлдөөк сессиязы аягында тайбыңны камгалаар дугайында хоойлуну чаңгыс эл-сеткил-биле хүлээп алган. Ол хоойлуну эзугаар алырга дайыны пропагандалары тайбыңга болгаш улуска удур өң-не хоралыг үлөдешкени болур деп көрүп турар. Дайын пропаганданы чоруткан кижилерни ол хоойлу-биле бүгү назыннда кара-бажыңга хоругдаар, тайбыңга удур үлөдешкенинге кирешкен кижилерни 15 чыл чедир хуусаа кара-бажыңга хоругдаар. Тайбыңны камгалаар дугайында хоойлу эзугаар шийтирген кижилерни бүгү эргезин казыыр болгаш бүгү хөргезин хавы-рар.

(СЭТА).

Кыдатта чер реформазы

ПЕКИН. Синьхуа агентилениниң корреспондентизининг Ханчжоудан дамчыдып турары болза, чоонга чаа Чжецзян моңунуң үш уездилеринге тараачынар чер реформаларын чедикширинг доосканын боттарының районнарыга байырлап эрттиргезин. Ол байырлаадын чыскаалдарына он-он муң тараачынар киришкенер.

Фынхуа уездиянне болган улуг митингинг кирякчилери чер реформаны чорутканы дээр, улустуң Топ чазанга өөрүп четиргенин илереткен болгаш көдөө ажал-агыиниң продукция буйдуралгезин көүдөдирин күлээнгенер. Байырлаадын түңелениде помещиктеринг мурнунда чер эдилээр эргениң шыңгыдыг документилерин одагларга өртөткөлдө.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол команданының өрткөн чылдың декабрь 28-те дыңнатканы болза:

Улустуң армиязының кезектери фронтунуң бүгү кезектеринге америк болгаш мурнуу-корей шериглерге уаур шавар халдашкынын үргүлчүлөп турганнар.

(СЭТА).

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол команданының өрткөн чылдың декабрь 29-та дыңнатканы болза:

Улустуң армиязының кезектери фронтунуң кезектеринге америк болгаш мурнуу-корей шериглерге уаур дайынчы чорудулгаларын үргүлчүлөп турганнар.

(СЭТА).

Вьетнамда дайын чорудулгалары

ПАРИЖ. Соңгу-Вьетнамда күштүү тулаушкуннарның дугайында Сайгондан дыңнатканын Францияның солуннары бижип турар.

Динь-лапан мурнуу-талаже 15 километр черде мон-француз туруш Шо-сонну болгаш Мон-Кейдан барынын талазыне 60 километрге турар Бинь-Лье пунктуна кадыг-берге тулаушкуннарының сөөлүнде француз экспедицион-нуг корпузунуң кезектери каапкаш барганнар.

Вьетнамның улус демократтыг республиказының армиязының кезектерин атаазындан Да-фу турушта гарнизонга аар-берге когаралдарын чедирген. Ол гарнизоннуң солдаттарының 75 хуузу өлүрткен.

Кызыл-хеминг секторунда Ханойдан соңгу чүкче 30 километрге Шо-бан болгаш Дао-ту туруштары дескиндир Улустуң армиязының атачалары үзүк чокка уламчылап турар.

Француз экспедицион-нуг корпусу Куанг-нал турушту кагтап барганнар. (СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАЭ-ООЛ.

Тибет чуртунуң картазы

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шыңжаң куудумчу бажың 7. РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Харысалгалыг редакторун, редакторунг орлаакчызын, харысалгалыг секретарының—2—62; дүрткү амыдыралы, пропаганда болгаш агитация, литература болгаш трактүү, сөзгө ажал-агы, иштинг информация, үлөтпүр болгаш трактүү, чааа кидиртириң—3—66. 4-үн үлөткөлиң—3—68.